

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.23.02.2023

Pan
Tomasz Huszcza
Dyrektor Wigierskiego Parku Narodowego
Krzywe 82, 16-402 Suwałki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/062 – Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wigierski Park Narodowy ¹ , Krzywe 82, 16- 402 Suwałki.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Huszcza, Dyrektor Parku od 3 września 2019 r. Od 19 lipca 2017 r. do 1 lutego 2019 r. Dyrektorem Parku był Jarosław Borejszo, a od 2 lutego do 2 września 2019 r. obowiązki Dyrektora WPN pełnił Maciej Kamiński.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami.2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami.3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2023 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Tomasz Pomian, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr LBI/48/2023 z 30 sierpnia 2023 r. i nr LBI/183/2023 z 8 listopada 2023 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: „WPN” lub „Park”.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Ustawa zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019–2023 (do końca III kwartału) WPN prawidłowo oraz w miarę posiadanych możliwości finansowych realizował zadania związane z ochroną przyrody i zarządzaniem jej zasobami. Zapewniały to odpowiednia struktura organizacyjna Parku, uregulowania wewnętrzne i odpowiednie kwalifikacje pracowników. Tym niemniej wykształcenie trzech osób nie odpowiadało wymaganiom, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na stanowiskach w Służbach Parków Narodowych.

WPN w czerwcu 2016 roku wywiązał się z obowiązku przedłożenia – ministrowi właściwemu do spraw środowiska – projektu planu ochrony Parku, w 2020 r. dokonał pierwszych jego korekt i uzupełnień, zaś obecnie pracuje nad uwagami (ze stycznia 2023 r.) z terminem ich realizacji do końca 2023 r. W związku z brakiem planu ochrony, Dyrektor WPN czterokrotnie (na 2019 r., 2020 r., 2021 r. i lata 2022-2023) sporządził projekty zadań ochronnych, które przekazał właściwemu ministrowi w terminach umożliwiających zachowanie ciągłości prowadzenia działań ochronnych. Wydał również zarządzenia w sprawach istotnych dla funkcjonowania Parku, w szczególności określające sposoby udostępniania jego obszarów i infrastruktury turystycznej.

Planowane przez Park zadania ochronne były – w wyniku wniosków szczegółowych służby terenowej, własnych obserwacji i inwentaryzacji przyrodniczych, wiedzy eksperckiej pracowników i współpracujących ośrodków naukowych – modyfikowane i uzupełniane o nowe ich rodzaje. Zadania te były wykonywane głównie poprzez ich zlecenie podmiotom zewnętrznym. Zakres ich realizacji, w dużej mierze uzależniony był od pozyskania środków w ramach dofinansowania realizowanych projektów.

Zgodnie z założeniami określonymi w zadaniach ochronnych prowadzono monitoring przyrodniczy oraz zwalczano zidentyfikowane w WPN gatunki obce.

Obszar Parku udostępniano zgodnie z ustalonymi zasadami, w oparciu o istniejącą infrastrukturę turystyczną. Prowadzono także działania edukacyjne i promocyjne.

Analiza czterech postępowań o udzielenie zamówień publicznych wykazała, że trzy przeprowadzono z zachowaniem stosownych przepisów ustawowych i wewnętrznych procedur. Wyjątek stanowił zakup sadzonek do odnowień wiosennych na łączną kwotę 62,7 tys. zł, który zrealizowano z pominięciem zasad określonych w zarządzeniu Nr 1/2016 Dyrektora WPN z 4 stycznia 2016 r. w sprawie zasad wydatkowania środków publicznych w WPN, tj. bez udokumentowania rozeznania rynku oraz wymaganego kwestionariusza zamówienia.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami

Opis stanu faktycznego

1.1. WPN (powołany z dniem 1 stycznia 1989 r.⁵) położony jest w północno-wschodniej części Polski w granicach trzech powiatów. Podzielony jest na dwa leśne obręby ochronne (Wigry i Maćkowa Ruda) oraz wodny obręb ochronny. W dniu 29 października 2002 r. Park został wpisany na listę konwencji ramsarskiej⁶, jako obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym (zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego), a w 2004 roku wraz z całą Puszcą Augustowską, stał się obiektem europejskiej sieci Natura 2000, tj. Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków PLB 200002. Jako Ostoja Wigierska jest także specjalnym obszarem ochrony siedlisk (obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej w 2008 r.).

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych.

⁵ Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1988 r. w sprawie utworzenia Wigierskiego Parku Narodowego (Dz. U. nr 25, poz. 173).

⁶ Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, podpisana w Ramsarze 2 lutego 1971 r. Polska jest Stroną Konwencji od 22 marca 1978 r.

Jego powierzchnia w okresie objętym kontrolą uległa nieznacznej zmianie z 15.089,74 ha do 15.090,49 ha. Zmiana ta była spowodowana modernizacją powierzchni działek wykupionych w obrębach Maćkowa Ruda, Rosochaty Róg i Krusznik. Wokół Parku utworzono strefę ochronną (otulina) o powierzchni 11.283,81 ha.

Na 1 lipca 2023 r. w ogólnej powierzchni Parku (15.090,49 ha):

- a) 12.506, 59 ha stanowiły grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym (82,9%), 2.271,83 ha grunty prywatne (15,0%), 190,02 ha grunty pozostałe (2,1 %)⁷,
- b) 9.417,17 ha zajmowały lasy (62,4%), 2.899,57 ha – wody (19,2%), 2.287,52 ha – użytki rolne (15,2%), 305,77 ha – nieużytki (2,0%) i 180,46 ha – grunty pozostałe (1,2%),
- c) 10.535,49 ha stanowiły obszary ochrony czynnej (69,8%), 2.740,08 ha obszary ochrony krajobrazowej (18,2%) i 1.814,92 ha obszary ochrony ścisłej (12,0%).

(akta kontroli str. 5-7)

1.2. W strukturze organizacyjnej WPN, zgodnie z jego statutem i regulaminem organizacyjnym, wyodrębniono następujące komórki realizujące zadania związane z ochroną przyrody i zarządzaniem jego zasobami:

- Dział Ochrony Przyrody (z pięcioma pracownikami), którego zadania to m.in.: 1/ opracowywanie planu ochrony i zadań ochronnych Parku, 2/ ewidencja realizacji planu ochrony i zadań ochronnych Parku, 3/ prowadzenie spraw dotyczących ochrony ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, ochrony gatunkowej, regulacji liczebności zwierząt, ochrony przyrody nieożywionej i krajobrazu, 4/ prowadzenie spraw związanych z zagospodarowaniem przestrzennym Parku, 5/ uczestnictwo w działaniach edukacyjnych, przygotowywaniu publikacji, materiałów edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych, 6/ organizowanie szkoleń z zakresu ochrony krajobrazu i ekosystemów lądowych dla pracowników Parku,
- Dział Edukacji z Zespołem Muzeum Wigier i Zespołem udostępnienia Parku (z 14 pracownikami), którego zadania to m.in.: 1/ prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej, zgodnie z planem zatwierdzonym przez dyrektora Parku, 2/ przygotowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych Parku, 3/ prowadzenie Muzeum Wigier, ekspozycji przyrodniczych i ośrodka Edukacji Środowiskowej, wykonywanie wystaw stałych i okresowych, uczestnictwo w obsłudze ruchu turystycznego, 4/ prowadzenie spraw związanych z wydawnictwami Parku, w tym publikacji drukowanych i multimedialnych, 5/ opracowywanie planów działalności edukacyjnej, 6/ opracowywanie zasad udostępniania Parku i monitorowanie ruchu turystycznego, 7/ prowadzenie spraw związanych z zagospodarowaniem turystycznym i obsługą ruchu turystycznego, w tym funkcjonowaniem centrum informacji turystycznej i wystawy etnograficznej oraz współpraca z podmiotami prowadzącymi działalność turystyczną na terenie Parku,
- Pracownia Naukowo – Edukacyjna (z sześcioma pracownikami), której zadania to m.in.: 1/ prowadzenie badań naukowych, których tematykę zatwierdza dyrektor Parku, 2/ prowadzenie monitoringu ekosystemów, siedlisk przyrodniczych i gatunków, w tym realizacja programów pomiarowych i analitycznych Stacji Bazowej WIGRY Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego, 3/ opracowywanie analiz z działalności Parku, 4/ opracowywanie raportów o stanie przyrody i krajobrazu, 5/ współpraca z osobami i instytucjami naukowymi realizującymi badania na terenie Parku oraz z innymi jednostkami organizacyjnymi Parku, w zakresie gromadzenia danych o stanie przyrody i krajobrazu Parku,
- Obręby Ochronne Wigry i Maćkowa Ruda oraz znajdujące się w nich obwody ochronne (z 20 pracownikami), do zadań których należy podejmowanie działań dotyczących ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych, torfowiskowych i bagiennych oraz krajobrazu,
- Wodny Obręb Ochronny (z siedmioma pracownikami), do którego należy realizacja zadań związanych z ochroną ekosystemów wodnych, a w szczególności: 1/ prowadzenie prac dotyczących czynnej ochrony ichtiofauny, 2/ prowadzenie bazy rybackiej w Czerwonym Folwarku (w tym wystawy rybackiej) i wylęgarni ryb w Tartaku, 3/ realizacja zamówień

⁷ Grunty pozostałe – są to grunty stanowiące własność: gmin (Giby, Nowinka, Krasnopol, Suwałki), powiatów (augustowskiego, sejneńskiego, suwalskiego), województwa podlaskiego, parafii rzymsko-katolickich i wspólnot wsi (Magdalenowo i Wigry, Nowa Wieś i Krusznik).

publicznych dotyczących czynnej ochrony ekosystemów wodnych lub funkcjonowania obiektów związanych z ochroną wód, w tym procedur wyboru odbiorców ryb, zakupów i sprzedaży materiału zarybieniowego oraz prac wykonywanych w WOO przez podmioty zewnętrzne, 4/ opracowywanie projektów planów i zarządzeń dotyczących czynnej ochrony ekosystemów wodnych, w tym w sprawie zasad i opłat za wędkowanie, 5/ prowadzenie dokumentacji zabiegów ochronnych i wędkarskiego użytkowania wód, 6/ prowadzenie i dokumentowanie obserwacji przyrodniczych, udział w badaniach hydrobiologicznych i monitoringu wód oraz działalności edukacyjnej parku,

- Posterunek Straży Parku (z czterema pracownikami), któremu przypisano zadania związane z: 1/ ochroną mienia oraz zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody, 2/ prowadzeniem działań profilaktycznych mających na celu ograniczenie wykroczeń w zakresie ochrony przyrody i mienia Parku, 3/ współpraca z Policją, Państwową Strażą Rybacką, pozostałymi służbami terenowymi Parku oraz innymi instytucjami i organizacjami w zakresie ochrony mienia oraz zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody,
- Kierownik Działu Administracyjno-Gospodarczego, któremu przypisano m.in. nadzorowanie i odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie i zgodny z przepisami Prawa Zamówień Publicznych przebieg procedur udzielania zamówień publicznych.

Do zadań wszystkich komórek organizacyjnych Parku, zgodnie z ich zakresem działania, należy inicjatywa, opracowanie i realizacja projektów dofinansowywanych ze źródeł zewnętrznych oraz przygotowywanie merytorycznych części dokumentacji (specyfikacji) związanych z realizacją zamówień publicznych. Zadania wszystkich pracowników tych komórek organizacyjnych zostały określone w ich pisemnych zakresach obowiązków.

(akta kontroli str. 8-24)

1.3. Na 1 stycznia 2019 r. na stanowiskach realizujących zadania związane z ochroną przyrody i zarządzaniem jej zasobami zatrudniano 60 osób, a na 30 czerwca 2023 r. – 52 osoby (w międzyczasie 12 osób zwolniło stanowiska, a cztery zostały zatrudnione – trzy w wyniku naborów, zaś jedna za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach w ramach prac interwencyjnych). Z 52 osób (wszyscy zatrudnieni na stanowiskach w Służbach Parków Narodowych, zwanych dalej SPN)⁸, 47 spełniało wymagania kwalifikacyjne określone – dla zajmowanych przez nich stanowisk – w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych⁹ lub wcześniej obowiązującego rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 września 2001 r. w sprawie określenia stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników Służby Parków Narodowych¹⁰, zaś troje nie miało wymaganego wykształcenia (co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*). Pozostałe dwie osoby, niespełniające wymagań kwalifikacyjnych przewidzianych dla zajmowanych przez nie stanowisk, objęły stanowiska przed wejściem w życie rozporządzeń, wprowadzających te wymogi. Zgodnie z § 3 powołanych rozporządzeń, pracownicy ci mogli być nadal zatrudnieni na swoich stanowiskach. (akta kontroli str. 25-33)

W okresie objętym kontrolą Dyrektor WPN ogłosił cztery nabory konkursowe (dwa na specjalistę ds. ochrony przyrody i dwukrotnie na podleśniczego), z których trzy zakończyły się zatrudnieniem jednego z kandydatów. Zgłosiło się łącznie 33 kandydatów (dwie aplikacje złożono po terminie, zaś dziewięć nie spełniało wymogów formalnych), z których 22 dopuszczono do rozmowy kwalifikacyjnej. Każdorazowo Dyrektor Parku – w drodze zarządzenia – powoływał Komisję Rekrutacyjną do przeprowadzenia naboru konkursowego oraz ustalił regulamin jej pracy. W ogłoszeniach m.in. określono stanowisko, na które ogłaszano nabór, wymiar zatrudnienia, wymagania niezbędne, wymagania dodatkowe, ogólny

⁸ Ogólny stan zatrudnienia w WPN na koniec lat 2019 – 2022 i I półrocza 2023 roku, kolejno: 20, 21, 20, 21 i 21 osób (20; 20,5; 19,5; 20,5 i 20,5 etatów). Na dzień 30 czerwca 2023 r. – poza 52 osobami w Służbach Parków Narodowych – zatrudnionych było kolejnych sześć osób (na 5 i ½ etatu), tj. na stanowiskach: głównego księgowego, jego zastępcy, księgowego kasjera (w Zespole ds. Finansowo-Księgowych), konserwator – zaopatrzeniowiec i sprzątaczką (w Sekcji ds. Administracyjnych) oraz samodzielnym stanowisku ds. kadr i obsługi sekretariatu.

⁹ Dz.U. z 2005 r. Nr 89, poz. 753. Dalej: rozporządzenie w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych.

¹⁰ Dz.U. z 2001 r. Nr 101, poz. 1108.

zakres zadań wykonywanych na stanowisku, wymagane dokumenty, informacje dodatkowe. Przeprowadzenie postępowań konkursowych udokumentowano stosownymi protokołami. Osoby zatrudnione w wyniku tych naborów spełniały wymagania określone w ogłoszeniach o naborze (w przypadku pracownika zatrudnionego bezpośrednio na stanowisko w SPN, również w rozporządzeniu w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych z 2005 roku).

(akta kontroli str. 34-63)

W latach 2019-2023 (I półrocze) pracownicy WPN uczestniczyli odpowiednio w 20, 17, 20, 35 i 24 szkoleniach, konferencjach, seminariach i warsztatach, przy czym tematyki związanej z kontrolą NIK dotyczyło odpowiednio 11, 10, 13, 14 i 15, w tym między innymi:

- w 2019 roku – łącznie 29 osób wzięło udział w: 1/ szkoleniach (tj. z zarządzania ruchem turystycznym na terenie Parków Narodowych; dla kadr informacji turystycznej Regionu Podlasie; rozliczania wniosków RPO; „Zastosowania dronów w monitoringu środowisk, kontroli jakości poboru próbek i danych oraz modelowania obiegu wody w zlewniach reprezentatywnych ZMŚP”); 2/ konferencjach (tj. naukowa „Las i historia”, edukacja przyrodnicza w parkach narodowych), 3/ warsztatach (tj. interpretacji dziedzictwa kulturowego, storczyki, dla nauczycieli i edukatorów) i Szkole Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego („Zastosowanie dronów w monitoringu środowiska, kontrola jakości poboru próbek i danych oraz modelowanie obiegu wody w zlewniach reprezentatywnych ZMŚP”) oraz XXVIII Sympozjum Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Funkcjonowanie geosystemów pod presją zanieczyszczenia atmosfery i zmian klimatu”;
- w 2020 roku – łącznie 24 osoby wzięły udział w: 1/ szkoleniach (tj. sieci obserwacyjnej i służb ochrony przyrody w zakresie monitoringu wilka i rysia, w ramach projektu pn. „Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach państwowego monitoringu środowiska – prace terenowo - kameralne, lata 2017-2020”, informacja turystyczna w internecie, wykorzystywanie danych satelitarnych, z zakresu retencji wód, dla sędziów w ramach projektu LIFE15 GIE/PL/000758 „Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody” – WPN. Referat: „Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody - studium przypadku na przykładzie Wigierskiego Parku Narodowego”. Anna K., Lech K., GIS w parkach), 2/ konferencjach (tj. Konferencja „Turystyka dla osób z niepełnosprawnościami”,), 3/ warsztatach (tj.) i XXIX Sympozjum Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Aktualny stan i przemiany środowiska przyrodniczego geosystemów, jako cecha wskaźnikowa zmian klimatu”. Referat: „Wpływ zmian klimatu na spoczynek zimowy borsuka europejskiego *Meles meles*” oraz WEBINARIUM LIFE pt. “Europejskie i krajowe wyzwania z zakresu ochrony przyrody”;
- w 2021 roku – łącznie 37 osób wzięło udział w: 1/ szkoleniach (tj. turystyka przyrodnicza w dobie pandemii; parki narodowe i krajobrazowe dostępne dla osób o szczególnych potrzebach; zwalczanie inwazyjnych gatunków roślin, ze szczególnym uwzględnieniem czeremchy amerykańskiej; ochrona rodzimej przyrody przed inwazją barszczu Sosnowskiego, rdestowca ostrokończystego oraz nawłoci kanadyjskiej w Gminie Kępice i Kobylnica; inwazyjne gatunki obce – identyfikacja i charakterystyka gatunków, plany działań dla dróg priorytetowych wprowadzania lub rozprzestrzeniania się IGO), 2/ konferencjach (tj. „Obszar chroniony, obszar dostępny”; „Sztuka edukacji. Przyroda i sztuka – ekosystem przyszłości”, „Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych”, „Powstanie szlaku aktywnej turystyki wodnej Cha KA BI”), 3/ warsztatach („Korytarze ekologiczne”, terenowych zoologiczno-entomologicznych dla pracowników Podlaskich Parków Narodowych i Krajobrazowych) i XXVII Szkole Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Znaczenie stanu i zmian warunków pogodowych w badaniach środowiska przyrodniczego (organizacja monitoringu, system pomiarowy, metody badań interpretacja i prezentacja wyników badań)”;
- w 2022 roku – łącznie 29 osób wzięło udział w: 1/ szkoleniach (tj. Terapia mowy komunikacji alternatywnej AAC, współczesne przemiany naturalne i antropogeniczne środowiska przyrodniczego zlewni rzecznych i jeziornych, certyfikowany inspektor drzew, wybrane aspekty prawne planowania i zagospodarowania przestrzennego istotne w działalności parków narodowych), 2/ konferencjach (tj. naukowa „Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych”, zamykająca projekt „Współpraca Litwy i Polski

w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i promowania rozwoju turystyki”, Fotointerpretacji i Teledetekcji Monitorowaniu ekosystemów i usług ekosystemowych z wykorzystaniem danych teledetekcyjnych, społeczne funkcje terenów chronionych, ochrona przyrody ponad granicami), warsztatach (tj. dotyczących rozwoju i promocji produktu turystycznego Czarnej Hańczy, Kanału Augustowskiego i Biebrzy, „Transgraniczne dziedzictwo rodu Paców bazą wspólnego rozwoju turystycznego”, terenowych geomorfologiczne i geobotaniczne, GIS dla pracowników parków narodowych) i XXVIII Szkole Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego;

- w okresie I-III kwartał 2023 roku - łącznie 38 osób wzięło udział w: 1/ szkoleniach (tj. „Zagrożenia ekosystemów leśnych – kłęski i przeciwdziałania”, szacowanie szkód łowieckich i prawo łowieckie w zakresie likwidacji szkód, CoughDrop, „Modelowanie AAC z wykorzystaniem tablic komunikacyjnych – warsztaty praktyczne”, strzeleckim dla funkcjonariuszy Straży Parku), 2/ konferencjach (tj. „Razem dla dzikiej przyrody”, „Zatrzymaj wodę – efekty wdrażania działań zwiększających retencję wodną w Polsce”, „Światowy dzień wody”, zamykające projekt nr POIS.02.04.00-00-0100/16 „Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną, „Łączy nas woda”, „Polskie Leśnictwo a ochrona przyrody – 100 lat funkcjonowania Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”), 3/ warsztatach (tj. dla pracowników podlaskich parków narodowych, herpetologiczne „Płazy – ich biologia, znaczenie, zagrożenia i metody czynnej ochrony”) i XXIX Szkole Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego.

W latach 2019–2023 (do 31 sierpnia) na szkolenia pracowników wydatkowano ogółem 56,6 tys. zł, w poszczególnych latach kolejno: 6,2 tys. zł, 13,5 tys. zł, 11,0 tys. zł, 13,7 tys. zł i 12,2 tys. zł, z tego na szkolenia związane z ochroną przyrody i zarządzaniem jej zasobami: 4,2 tys. zł, 1,0 tys. zł, 5,3 tys. zł, 10,3 tys. zł i 7,2 tys. zł. Część szkoleń odbyła się w ramach współpracy z innymi parkami narodowymi oraz on-line. W planach finansowych NPN nie wyodrębniano środków finansowych na szkolenia. Koszty związane ze szkoleniami planowane były w „usługach obcych”, a koszty delegacji pracowników w „pozostałych kosztach”.

Z wyjaśnień pięciu pracowników Parku wynika, że zgłaszali oni potrzebę podnoszenia kompetencji m.in. w zakresie hodowli i ochrony lasu, ochrony krajobrazu, planowania przestrzennego, GIS, diagnozowania stanu zdrowotnego zadrzewień, gatunków obcych i inwazyjnych gatunków obcych. Stwierdzili, że brali udział w szkoleniach a jako przeszkodę w zakresie podnoszenia kwalifikacji, jedna z osób wskazała „brak zgody na całkowite pokrycie kosztów studiów podyplomowych przez pracodawcę”. (akta kontroli str. 64-82)

1.4. W okresie objętym kontrolą, w WPN nie były prowadzone kontrole o tematyce bezpośrednio związanej z przedmiotem kontroli NIK¹¹. Kontrolowane było natomiast wykorzystanie przez Park dofinansowania ze środków funduszu leśnego oraz realizacja projektów. I tak:

- Kontrola realizacji projektu „Ochrona ekosystemów WPN przed szkodnictwem i pożarami” umowa 79/2019/Wn10/OP-lż-pn/D – przeprowadzona przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Nie stwierdzono nieprawidłowości i uchybień;
- Kontrola realizacji projektu „Modernizacja infrastruktury turystycznej szlaku rowerowego Wokół Wigier im. Antoniego Patli” nr WND-RPPD.08.06.00-20-0289/19 realizowanego w ramach RPO – przeprowadzona przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego. Nie stwierdzono nieprawidłowości i uchybień;
- Kontrole przeprowadzone przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Białymstoku dotyczące realizacji działań objętych:
 - Umową nr EZ.0290.1.20.2019 z 17 lipca 2019 r. (m.in. czyszczenia i trzebieże późne, cięcia rekonstrukcyjne, reintrodukcja cisa pospolitego, przeciwdziałanie szkodom powodowanym w uprawach leśnych i młodnikach przez zwierzęta,

¹¹ W szczególności kontrole / audyty dotyczące realizacji zadań mających na celu zachowanie i ochronę różnorodności biologicznej, zasobów, twórców i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów.

poprawa stanu i warunków bytowania ptaków, remont ścieżki edukacyjnej „Płazy”, remont kładki w Cimochowiznie),

- Umową nr EZ.0290.1.21.2021 z 30 lipca 2021 r. (m.in. ponowne wprowadzanie roślinności leśnej przez sadzenie, prowadzenie czyszczeń wczesnych i późnych, poprawa warunków bytowania owadów, poprawa warunków bytowania ssaków z rodziny popielicowatych),
- umową nr EZ.0290.1.21.2022 z 23 sierpnia 2022 r. (m.in. ponowne wprowadzanie roślinności leśnej przez sadzenie, prowadzenie czyszczeń późnych, reintrodukcja cisa pospolitego, poprawa warunków bytowania ptaków, odbudowa kładki dla pieszych przy zielonym szlaku, remont nawierzchni kładki nad terenem podmokłym w dolinie rzeki czarnej Hańczy, poprawa warunków bytowania owadów).

Stwierdzone nieprawidłowości to m.in. 1/ brak wymaganego protokołu odbioru robót (w zakresie obsługi barci i kłód bartnych), 2/ niedokonanie skreśleń wyboru odnośnie rodzaju usługi (zlecenie/dzieło) oraz formy płatności (przelew/gotówka), 3/ rozbieżności w zakresie ilości karmy zakupionej a rozdysponowanej, 4/ błąd w datowaniu (w umowie o dzieło błędnie podano datę umowy o dofinansowanie), 5/ w protokołach odbioru nie zawarto informacji o dofinansowaniu z funduszu leśnego, 6/ błędne podanie lokalizacji prowadzenia czyszczeń późnych (podano oddział 250a zamiast 250b).

(akta kontroli str. 83)

1.5. Środki finansowe na działalność WPN w latach 2019–2023 (do końca I półrocza) pochodziły z następujących źródeł:

- budżet państwa (dotacja celowa) – 24.050 tys. zł, w tym w kolejnych latach 4.735 tys. zł, 4.802 tys. zł, 4.767 tys. zł, 6.421 tys. zł i 3.325 tys. zł,
- przychody własne – 24.861 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 4.036 tys. zł, 4.779 tys. zł, 4.539 tys. zł, 8.502 tys. zł i 3.005 tys. zł,
- dotacje – 12.351 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 2.955 tys. zł, 3.627 tys. zł, 3.110 tys. zł, 2.556 tys. zł i 103 tys. zł, z których źródłem były:
 - fundusz leśny – 7.910 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 2.495 tys. zł, 1.755 tys. zł, 1.845 tys. zł, 1.815 tys. zł i 0 tys. zł,
 - dotacje NFOŚiGW, WFOŚiGW – 3.047 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 192 tys. zł, 1.687 tys. zł, 1.082 tys. zł, 86 tys. zł i 0 tys. zł,
 - dopłaty do gruntów w ramach programów rolno-środowiskowych - 615 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 121 tys. zł, 101 tys. zł, 92 tys. zł, 213 tys. zł i 88 tys. zł,
 - środki na projekty/ programy badawcze - 440 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 147 tys. zł, 84 tys. zł, 91 tys. zł, 103 tys. zł i 15 tys. zł,
- pozostałe (odsetki bankowe, równowartość odpisów amortyzacyjnych) – 68.015 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 15.405 tys. zł, 14.951 tys. zł, 14.983 tys. zł, 14.954 tys. zł i 7.722 tys. zł,

W latach 2019-2023 (I półrocze) przychody Parku zamknęły się kwotą 24.485 tys. zł, na którą złożyły się wpływy z:

- a) opłat za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary – 2.149 tys. zł (8,8 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 190 tys. zł, 523 tys. zł, 577 tys. zł, 628 tys. zł i 231 tys. zł,
- b) tytułu wynajmu pomieszczeń – 423 tys. zł (1,7 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 96 tys. zł, 87 tys. zł, 86 tys. zł, 105 tys. zł i 49 tys. zł,
- c) tytułu dzierżawy, najmu lub użytkowania nieruchomości – 277 tys. zł (1,1 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 60 tys. zł, 37 tys. zł, 59 tys. zł, 59 tys. zł i 62 tys. zł,
- d) sprzedaży produktów uzyskiwane w ramach realizacji zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych (sprzedaż drewna, ryb, tusz) – 20.609 tys. zł (84,2 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 3.129 tys. zł, 3.881 tys. zł, 3.646 tys. zł, 7.509 tys. zł i 2.444 tys. zł,
- e) sprzedaży materiałów edukacyjnych, informacyjnych i naukowych – 279 tys. zł (1,1 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 67 tys. zł, 63 tys. zł, 61 tys. zł, 67 tys. zł i 21 tys. zł,

- f) sprzedaży składników rzeczowych majątku ruchomego – 77 tys. zł (0,3 % ogółu), w tym 9 tys. zł w 2019 roku, 2 tys. zł w 2021 roku i 66 tys. zł w I półroczu 2023 r.,
- g) tytułu nawiązek orzeczonych wobec sprawców skazanych za wykroczenia przeciwko środowisku - 12 tys. zł (0,1.% ogółu), w tym 2 tys. zł w 2020 r., 7 tys. zł w 2022 r. i 3 tys. zł w I półroczu 2023 r.,
- h) inne przychody wynikające z działalności parku narodowego (m.in. kary umowne, odsetki za zwłokę, zwroty sądowe, darowizny) – 659 tys. zł (2,7 % ogółu), w tym: 485 tys. zł w 2019 r., 118 tys. zł, w 2020 r. i 56 tys. zł w I półroczu 2023 r.

W okresie objętym kontrolą, w strukturze kosztów dominowała amortyzacja w łącznej kwocie 70.161 tys. zł (56,1 % ogółu kosztów), w tym w kolejnych latach: 15.882 tys. zł, 15.461 tys. zł, 15.452 tys. zł, 15.579 tys. zł i 7.787 tys. zł. Pozostałe rodzaje kosztów stanowiły:

- wynagrodzenia i pochodne – 29.053 tys. zł (23,2 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 5.618 tys. zł, 6.185 tys. zł, 6.229 tys. zł, 7.671 tys. zł i 3.350 tys. zł,
- koszty realizowanych projektów – 11.947 tys. zł (9,6 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 2.838 tys. zł, 3.535 tys. zł, 3.027 tys. zł, 2.314 tys. zł i 233 tys. zł,
- zakup towarów i usług – 9.382 tys. zł (7,5 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 1.725 tys. zł, 1.757 tys. zł, 1.707 tys. zł, 2.572 tys. zł i 1.621 tys. zł,
- inne (świadczenia na rzecz osób fizycznych, podatki i opłaty, pozostałe koszty funkcjonowała) – 4.464 tys. zł (3,6 % ogółu), w tym w kolejnych latach: 915 tys. zł, 884 tys. zł, 1.111 tys. zł, 1.104 tys. zł i 450 tys. zł.

Środki na wydatki majątkowe zamknęły się kwotą 6.220 tys. zł (w kolejnych latach: 1.227 tys. zł, 384 tys. zł, 1.390 tys. zł, 3.607 tys. zł i 612 tys. zł). (akta kontroli str. 84-130)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zatrudnieniu trzech pracowników na stanowiskach Służby Parku Narodowego, którzy nie spełniali wymogów w zakresie wykształcenia, określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie stanowisk w Służbach Parków Narodowych, a mianowicie:

- p.o. Kierownika Zespołu Muzeum Wigier (zatrudniony na tym stanowisku od 1 października 2008 r.) posiadał wykształcenie wyższe na kierunku konserwatorstwo i muzealnictwo, podczas gdy – zgodnie z wymienionym rozporządzeniem – osoba zajmująca stanowisko kierownika ośrodka edukacyjno-muzealnego powinna posiadać wykształcenie wyższe na kierunku: biologia, geografia, geologia, leśnictwo, ochrona środowiska lub rolnictwo,
- dwie osoby na stanowiskach starszych specjalistów ds. edukacji, zatrudnione (na tych stanowiskach) od 1 czerwca 2013 r. i 1 kwietnia 2014 r., posiadały wykształcenie odpowiednio: wyższe na kierunku pedagogika i wyższe na kierunku zootechnika (przy wymaganym z zakresu: biologii, geografii, geologii, leśnictwa, ochrony środowiska, rolnictwa lub architektury krajobrazu).

W wyjaśnieniu Dyrektor podał, że „kierujący pracami Zespołu Muzeum Wigier zajmuje stanowisko pełniące obowiązki kierownika właśnie dlatego, że nie posiada wykształcenia wyższego na kierunku biologia, geografia, geologia, leśnictwo, ochrona środowiska lub rolnictwo. Pełniący obowiązki Kierownika Zespołu Muzeum Wigier jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie historii. Jest też głównym twórcą wystaw w Muzeum Wigier. Został zatrudniony w WPN od 2000 roku przez ówczesnego dyrektora i zanim został p.o. kierownika dał się poznać jako bardzo dobry pracownik spełniający wymogi merytoryczne. Kolejni dyrektorzy Parku nie kwestionowali ani kompetencji ani słuszności zajmowanego stanowiska, i tak jest do dzisiaj.

Dwie osoby, które obecnie zajmują stanowiska starszych specjalistów ds. edukacji na początku były zatrudnione na stanowiskach referentów (w 2002 i 2003 r.), co do których nie wymaga się wykształcenia z zakresu biologii, geografii, geologii, leśnictwa, ochrony środowiska, rolnictwa lub architektury krajobrazu. Jakość ich pracy i posiadane kompetencje skłoniły ówczesnego dyrektora do awansowania tych osób na stanowiska specjalistów (w 2004 i 2006 r.). Osoby te doskonale sprawdziły się jako specjaliści w zakresie edukacji, co

skłoniło kolejnego dyrektora do awansowania ich na stanowiska starszych specjalistów. Pozytywna ocena pracy tych osób nie uległa zmianie, w związku z tym do dzisiaj zajmują przyznane stanowiska.

Należy nadmienić, że w Ministerstwie Klimatu i Środowiska jest aktualnie procedowany projekt nowego rozporządzenia w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych (<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12378308/katalog/13013952#13013952>). Zgodnie z nim kierownikiem ośrodka edukacyjno – muzealnego będzie mogła być osoba z wykształceniem w kierunku historia, a starszymi specjalistami do spraw edukacji będą mogły być osoby, które ukończyły studia zootechniczne bądź pedagogiczne”.

(akta kontroli str. 25-28, 131-136)

OCENA CZĄSTKOWA

W Parku stworzono odpowiednie warunki do realizacji zadań związanych z ochroną przyrody i zarządzania jej zasobami. Określono je w regulaminie organizacyjnym WNP oraz w zakresach czynności pracowników. Niemniej trzy (z 52) osoby zatrudnione w Służbie Parku nie posiadały wymaganego wykształcenia. Pracownikom zapewniono możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

OBSZAR

2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami

Opis stanu faktycznego

2.1. Projekt Planu Ochrony WPN (zaopiniowany przez właściwe miejscowo rady gmin i Radę Naukową) Park przekazał do zatwierdzenia Ministrowi Środowiska 24 czerwca 2016 r. Następnie:

- Ministerstwo Środowiska (w styczniu 2019 r.) mailem poinformowało, że rozpoczęło pracę nad dokumentem planu oraz poprosiło Park o jego przejrzenie pod kątem aktualizacji. Wskazało też, iż wzorcem technicznym jest plan dla roztocza, który został wydany jako ostatni i taki wzór ma największe szanse powodzenia. W odpowiedzi (w grudniu 2020 r.) WPN przesłał projekt planu ochrony po autopoprawkach (w trybie „rejestruj zmiany”). Wyjaśniając prawie dwuletni okres aktualizacji projektu planu ochrony, Dyrektor WPN podał, że „konieczne było pozyskanie rzetelnej wiedzy przyrodniczej niezbędnej do aktualizacji zapisów planu”,
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska pismem z 9 stycznia 2023 r. (DOP-WOPPN.602.1.2023.WH) przekazało uwagi do projektu planu ochrony,
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska pismem z 10 marca 2023 r. przekazało wzory tabel (uzgodnione z GDOŚ) do uzupełnienia i wpisania celów ochrony dla poszczególnych parametrów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotami ochrony w obszarach Natura 2000, w częściach pokrywających się z obszarem Parku. Wypełnione tabele zostały dołączone do projektu planu ochrony,
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska pismem z 10 maja 2023 r. zwróciło się z prośbą o przesłanie informacji dotyczącej bieżącego stanu prac nad projektem planu ochrony oraz aktualizację harmonogramów prac bądź wskazaniem terminu przesłania tego projektu planu. W odpowiedzi z 26 maja 2023 r. Dyrektor Parku podał, że wciąż pracują nad korektą projektu planu ochrony, zaś zakres zmian wymaga kompletnego przerehabrowania dokumentu. Dodał, iż obecnie pracują nad tabelami do rozdziału 6 załącznika do rozporządzenia (które przybrały nową formę i treść). Ponadto wskazał, że zakres zmian w projekcie planu ochrony jest tak duży (konieczna jest weryfikacja danych uzyskanych w latach 2011-2014 oraz przeprowadzenie dodatkowych inwentaryzacji w celu uzyskania brakujących danych), iż konieczne jest też przeprowadzenie konsultacji z Radą Naukową, a to wymaga czasu. Na zakończenie podał, iż przesłanie poprawionego dokumentu do Ministerstwa nastąpi z końcem 2023 r. Wyjaśniając przeprowadzenie dodatkowych inwentaryzacji, Zastępca Dyrektora podał, że w 2023 r. pozyskano lub zaktualizowano informacje o gatunkach będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Wigierska, w tym m.in.: 1/ wykonano inwentaryzację gatunków mszaków: widłoząb zielony (*Dicranum viride*), sierpowiec błyszczący (*Drepanocladus (Hamatocaulis) vernicosus*), 2/ dokonano przeglądu stanowisk roślin naczyniowych: sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), rzepik

szczeciniasty (*Agrimonia pilosa*), 3/ prowadzono stały monitoring wizyjny (fotopułapki) wilka (*Canis lupus*) i rysia (*Lynx lynx*).

Zdaniem Zastępcy Dyrektora zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Wigierskiego Parku Narodowego zostanie podpisane w 2024 roku.

(akta kontroli str. 137-359)

W kwestii aktualności danych inwentaryzacyjnych – w związku z upływem ponad siedmiu lat procedowania projektu planu ochrony – Zastępca Dyrektora WPN wyjaśnił, że „sporządzanie projektu planu ochrony jest procesem długotrwałym i kosztownym. Prace nad nim trwały w latach 2011 – 2016 i kosztowały blisko 3 miliony złotych. W ich trakcie prowadzono konsultacje z samorządami lokalnymi, Radą Naukową i różnymi instytucjami. Ostatecznie został wypracowany dokument, który uzyskał ogólną akceptację. W takiej wersji został przekazany do ówczesnego Ministerstwa Środowiska w celu dalszego procedowania. Na tym kolejnym etapie inicjatywę przejęło Ministerstwo, a zadaniem parku było oczekiwanie na dalsze rozstrzygnięcia i realizowanie poleceń z instytucji nadrzędnej. Dane inwentaryzacyjne są gromadzone na bieżąco, na miarę możliwości kadrowych i finansowych WPN. Jednak możliwości korygowania zapisów planu ochrony są ograniczone w związku z trwającymi pracami nad nim w Ministerstwie. Procedowanie dokumentu prawnego, jakim jest zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Wigierskiego Parku Narodowego odbywa się według określonego schematu. Trafia kolejno do różnych komórek organizacyjnych ministerstwa oraz innych instytucji. Nie było możliwe zatrzymywanie procedury uzgodnieniowej w celu korygowania zapisów planu w związku z uzyskanymi nowymi danymi. Należało czekać na moment, kiedy dokument ten był odsyłany do parku w celu korekty. Takie sytuacje zdarzyły się dwa razy – w 2019 i 2023 roku. Szczególnie istotne są zmiany z 2023 roku. Plan ochrony należy teraz uzupełnić o nowe dane, spośród których nie wszystkie były wymagane podczas sporządzania planu ochrony – ponieważ w tamtym czasie nie były wymagane. W miarę posiadanej wiedzy plan jest poprawiany. Zgodnie z oczekiwaniami Ministerstwa WPN zobowiązał się, że wyśle poprawiony dokument do końca 2023 roku. W miarę upływu czasu (od poprzednich prac upłynęło ponad 10 lat) oraz w miarę postępu prac nad korektą planu ochrony wzrasta przekonanie, że potrzebna jest gruntowna weryfikacja i aktualizacja jego zapisów, poprzedzona kompleksową inwentaryzacją przyrodniczą. Warunkiem realizacji tego zadania będzie uzyskanie dotacji na ten cel, ponieważ to przerasta możliwości finansowe Parku”. (akta kontroli str. 351-354, 1644-1648)

2.2. Przedłożony Ministrowi Środowiska (w 2016 r.) projekt planu ochrony WPN został opracowany na podstawie dokumentacji obejmującej: 1/ Operat ochrony walorów i zasobów przyrody nieożywionej i gleby – aktualizacja, 2/ Operat ochrony zasobów i ekosystemów wodnych, 3/ operat ochrony ekosystemów leśnych, 4/ Operat ochrony walorów lądowych ekosystemów nieleśnych, torfowiskowych i bagiennych, 5/ operat ochrony grzybów, 6/ operat ochrony flory, 7/ operat ochrony fauny (fauna lądowa), 8/ operat ochrony wartości kulturowych – aktualizacja, 9/ Operat ochrony zasobów i walorów krajobrazowych – aktualizacja, 10/ operat zagospodarowania przestrzennego, 11/ opracowania analityczne. Zakres przeprowadzonych prac oraz inwentaryzacji obejmował elementy określone odpowiednio w § 8 ust. 1 i § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody¹².

Prace zmierzające do stworzenia projektu planu ochrony (obejmujące: aktualizację prac terenowych przeprowadzonych w latach 1995-1999, konsultacje społeczne oraz uwzględnienie zakresu związanego z obszarem Natura 2000 PLH200004 Ostoja Wigierska) dla WPN rozpoczęto w 2010 r. Na potrzeby planu ochrony wykonano 11 eksperckich operatów tematycznych.

W projekcie planu ochrony, przedstawiono zagrożenia dotyczące przedmiotów ochrony zidentyfikowanych w obszarze Natura 2000, jak również zagrożeń dla gatunków i siedlisk istotnych dla ochrony przyrody na obszarze Parku. Zidentyfikowanie zagrożeń było podstawą do zaplanowania zabiegów ochronnych. Istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne oraz zakres zadań ochronnych przedstawiono dla zadań wynikających z potrzeb

¹² Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794.

funkcjonowania ekosystemów Parku oraz dla gatunków i siedlisk chronionych w ramach dyrektyw Rady 2009/147/WE i 92/43/EWG. W zestawieniach określono zagrożenia oraz sposoby i zakres prowadzenia zabiegów ochronnych z podaniem lokalizacji, ich rozmiaru oraz określeniem ekosystemów, w których mają być wykonane.

(akta kontroli str. 137-342, 1644-1648)

2.3. W okresie objętym kontrolą obowiązywały – ustanowione przez ministra właściwego do spraw środowiska – dla WPN coroczne (na 2019 r., 2020 r. i 2021 r.) i dwuletnie (na lata 2022-2023) zadania ochronne. Zawierały one elementy wymagane art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹³, tj.: [1] identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; [2] opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań; [3] opis sposobów czynnej ochrony gatunków zwierząt i grzybów, [4] wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, [5] ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, [6] wyznaczenie miejsc połowu ryb. Z obowiązujących zadań ochronnych zmian dokonano w dokumencie na lata 2022-2023, zaś w przypadku zadań ochronnych na 2019 r. dołączono brakujący załącznik Nr 6 *Miejsca wyznaczone do połowu ryb*. W dniu 8 listopada 2022 r. WPN (w przypadku dokumentu na lata 2022-2023) wystąpił do Ministra Klimatu i Środowiska z prośbą o dokonanie zmian w zadaniach ochronnych, które wynikały z konieczności dostosowania zakresów niektórych zadań do ich rzeczywistych potrzeb (np. na obszarach ochrony czynnej: 1/ zwiększenie z 2,65 ha do 4,77 ha przygotowanie powierzchni pod odnowienia drzewostanów, 2/ zwiększenie z 49,38 ha do 52,59 ha pielęgnowania upraw leśnych, 3/ zwiększenie z 10,68 ha do 11,58 ha kształtowania struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej upraw leśnych w wieku od 5 do 10 lat). W załączeniu przesłano pozytywną uchwałę Rady Naukowej Parku. Minister Klimatu i Środowiska, zarządzeniem z 1 grudnia 2022 r., wprowadził proponowane zmiany.

Sporządzone w okresie objętym kontrolą projekty zadań ochronnych WPN przekazał ministrowi właściwemu do spraw środowiska w terminach umożliwiających zachowanie ciągłości prowadzenia działań ochronnych:

- projekty zadań ochronnych na: 2019 r., 2020 r. i 2021 r. zostały zaopiniowane przez Radę Naukową (odpowiednio: 28 września 2018 r., 11 września 2019 r. i 4 listopada 2020 r.) i przekazane właściwemu ministrowi do spraw środowiska (odpowiednio: 19 października 2018 r., 9 października 2019 r., 12 listopada 2020 r.), który (odpowiednio: 31 grudnia 2018 r., 13 stycznia 2020 r. i 31 grudnia 2020 r.) wydał zarządzenia o ustanowieniu tych zadań,
- projekt zadań ochronnych na lata 2022–2023 został zaopiniowany przez Radę Naukową i przekazany Ministrowi Klimatu i Środowiska (odpowiednio 24 września i 5 października 2021 r.), który 20 grudnia 2021 r. wydał zarządzenie o ustanowieniu tych zadań.

Projekty zadań ochronnych, obejmujące m.in. identyfikację zagrożeń, sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków (a także określenie rodzaju zadań ochronnych, ich rozmiaru i lokalizacji ich realizacji) zostały sporządzone z uwzględnieniem: projektu planu ochrony i materiałów przygotowanych na potrzeby jego sporządzenia, wniosków szczegółowych służby terenowej, własnych obserwacji i inwentaryzacji przyrodniczych, zaleceń wynikających z przepisów prawnych (np. w zakresie ochrony przeciwpożarowej), wiedzy eksperckiej pracowników Parku i współpracujących ośrodków naukowych, konsultacji i oceny Rady Naukowej Parku.

W zadaniach ochronnych na 2019 r., 2020 r. 2021 r. i lata 2022-2023 zidentyfikowano odpowiednio:

- 21, 21, 23 i 23 zagrożeń wewnętrznych istniejących, w tym m.in.: 1/ zmiany stosunków wodnych – obniżenie poziomu wód gruntowych i powierzchniowych zagrażające w szczególności siedliskom przyrodniczym i stanowiskom gatunków, 2/ rozprzestrzenianie się obcych gatunków roślin, zwierząt i grzybów zagrażających gatunkom rodzimym oraz siedliskom przyrodniczym, 3/ presja urbanizacyjna i turystyczna

¹³ Dz.U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm. Dalej: *uop* albo *ustawa o ochronie przyrody*.

powodująca zanikanie gatunków roślin i zwierząt i ich ostoi, w szczególności roślin, wszystkich gatunków płazów, ptaków i ssaków,

- po trzy takie same zagrożenia wewnętrzne potencjalne, tj.: 1/ nasilająca się presja urbanizacyjna, zagrażająca zachowaniu różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej oraz walorów krajobrazowych WPN, 2/ intensyfikacja rolnictwa i związane z nią specjalizacja, mechanizacja i chemizacja produkcji rolnej, której konsekwencją są monokultury i zanieczyszczenie środowiska oraz scalanie gruntów, których konsekwencją jest zanikanie tradycyjnego krajobrazu, 3/ negatywne oddziaływanie turystów korzystających z Parku,
- siedem, osiem, osiem i osiem zagrożeń zewnętrznych istniejących, m.in.: 1/ eutrofizacja i zanieczyszczenie wód dopływających do ekosystemów wodnych WPN spoza jego granic, 2/ zmiany klimatyczne powodujące utratę niektórych wartości przyrodniczych, 3/ inwazje obcych gatunków raków zagrażające rodzimym gatunkom w ekosystemach wodnych Parku,
- siedem, sześć, osiem i osiem zagrożeń zewnętrznych potencjalnych, m.in.: 1/ budowa siłowni wiatrowych i związane z tym negatywne oddziaływanie na ptaki i nietoperze żerujące w i poza granicami Parku, 2/ skażenie wód Parku w wyniku migracji zanieczyszczeń chemicznych z odciekami ze składowisk odpadów położonych w zlewni wód WPN poza jego granicami, 3/ zanieczyszczenie środowiska powodowane przez nowe obiekty przemysłowe oraz inwestycje drogowe, 4/ choroby o charakterze epizootii.

Dyrektor WPN wyjaśnił, że „lista zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych istniejących i potencjalnych zawarta w zadaniach ochronnych była modyfikowana i uzupełniana na podstawie: 1/ stwierdzenia braku pewnych zapisów wynikających z przeoczenia, 2/ zdobywania nowej wiedzy o zagrożeniach. Z upływem czasu wiedza ta się powiększa i zagrożenia ulegają modyfikacji, 3/ wniosków o zmianę zapisów zgłaszanych przez członków Rady Naukowej Parku, 4/ korekt wprowadzanych w trakcie procedowania zadań przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska”.

Analiza sześciu zagrożeń wewnętrznych istniejących zidentyfikowanych w zadaniach ochronnych obowiązujących w okresie objętym kontrolą: 1/ zaburzenia w składzie gatunkowym ichtiofauny – spadek różnorodności oraz zmiany struktury gatunkowej i liczebności ryb, 2/ rozprzestrzenianie się obcych gatunków roślin, zwierząt i grzybów zagrażających gatunkom rodzimym oraz siedliskom przyrodniczym, 3/ negatywne oddziaływanie czynników biotycznych i abiotycznych zagrażające trwałości wykonywanych zabiegów renaturyzacji zbiorowisk leśnych pochodzenia antropogenicznego, 4/ presja urbanizacyjna i turystyczna powodująca zanikanie gatunków roślin i zwierząt i ich ostoi, 5/ szkody w lasach i uprawach rolnych powodowane przez ssaki roślinożerne, 6/ zanikanie naturalnych zabagnień i niewielkich oczek wodnych - wykazała, że dla wszystkich tych zagrożeń zaplanowano zadania ochronne w postaci m.in. zarybiania gatunkami ryb (sieją, sielawą, szczupakiem, linem, pstrągiem potokowym, węgorzem europejskim), ręcznego usuwania (wyrwania lub koszenia) inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia, dolesiania wybranych luk oraz pielęgnacji upraw leśnych, zabezpieczania sadzonek przed uszkodzeniem przez ssaki, redukcji osobników jelenia, koszenia roślinności, usuwania nalotu drzew i krzewów na łąkach i torfowiskach z usunięciem biomasy oraz przywracania siedlisk Natura 2000 – zabiegi agrotechniczne. (akta kontroli str. 355- 677)

2.4. W okresie objętym kontrolą istotne – dla funkcjonowania Parku - zagadnienia zostały uregulowane zarządzeniami Dyrektora WPN, wydanymi w sprawach:

- Udostępnienia obszaru WPN (zarządzenia: Nr 18/2017 z 4 grudnia 2017 r., Nr 20/2020 z 4 grudnia 2020 r. ze zmianami - aneks Nr 1 z dnia 21 maja 2021 r. i Nr 30/2021 z 14 grudnia 2021 r.),
- Opłat za wstęp do Parku i jego udostępnienie oraz cen materiałów informacyjnych (zarządzenie Nr 31/2021 z 21 grudnia 2021 r., aneks z 4 listopada 2022 r., zarządzenie Nr 20/2022 z 15 grudnia 2022 r., aneks z 8 maja 2023 r., aneks z 5 czerwca 2023 r. i aneks z 10 sierpnia 2023 r.),
- Zasad wędkowania oraz opłat za wędkowanie w wybranych wodach Parku (zarządzenia: Nr 33/2021 z 21 grudnia 2021 r., Nr 21/2022 z 15 grudnia 2022 r.),

- Wprowadzenia nowego obszaru funkcjonowania monitoringu wizyjnego w WPN (zarządzenie Nr 14/2020 z 26 czerwca 2020 r.),
- Udostępnienia obszaru WPN do badań naukowych i monitoringu przyrodniczego (zarządzenie Nr 14/2011 z 23 maja 2011 r.),
- Regulaminu sprzedaży detalicznej drewna w WPN (zarządzenie Nr 4/2020 z 31 stycznia 2020 r.),
- Regulaminów pokoi gościnnych w siedzibie Parku i leśniczówkach (zarządzenie Nr 2/2020 z 14 stycznia 2020 r.),
- Regulaminu wycieczek narciarskich organizowanych przez WPN (zarządzenie Nr 4/2017 z 20 stycznia 2017 r.),
- Wypożyczalni rowerów w WPN oraz regulaminu wycieczek rowerowych organizowanych przez WPN (zarządzenie Nr 16/2015 z 13 sierpnia 2015 r.),
- Pomostu WPN na jeziorze Wigry przy Muzeum Wigier w Starym Folwarku (zarządzenie Nr 13/2015 z 29 czerwca 2015 r.),
- Wykorzystania fotopułapek na terenie WPN (zarządzenie Nr 4/2014 z 3 marca 2014 r.),
- Warunków i wymagań dotyczących używania bezzałogowych statków powietrznych w strefie ograniczeń lotów R - (Restricted Area), obejmującej przestrzeń powietrzną znajdującą się nad WPN (zarządzenie Nr 13/2019 z 8 października 2019 r.),
- Regulaminów parkingów WPN (przy Dyrekcji Parku w Krzywem, przy Muzeum Wigier w Starym Folwarku i pozostałych)¹⁴,
- Czasowego ograniczenia udostępniania obszaru WPN (zarządzenie Nr 11/2020 z 3 kwietnia 2020 r.) – zarządzenie odwołano 20 kwietnia 2020 r. (akta kontroli str. 678)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podejmowane na rzecz opracowania planu ochrony Parku oraz zapewnienie ciągłości realizacji działań ochronnych poprzez terminowe opracowanie i ustanowienie projektów zadań ochronnych, a także unormowanie kwestii związanych z udostępnianiem Parku. Dostrzega zarazem potrzebę ukończenia prac związanych z planem ochrony Parku i uwzględnienia w nim zmian w przyrodzie WPN, jakie zaszły od opracowania jego projektu w 2016 roku.

OBSZAR

3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku

Opis stanu
faktycznego

3.1. Obszar i granice Parku zostały ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 marca 1997 r. w sprawie WPN¹⁵. Przebieg granic Parku opisany w rozporządzeniu był w zasadzie zgodny z danymi zawartymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody (CRFOP) prowadzonym przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska. Stwierdzone rozbieżności (w wyniku porównania przedstawionych przez Park danych o przebiegu granicy WPN z danymi znajdującymi się w CRFOP) dotyczyły:

- Działki ewidencyjnej 56 (Obręb Magdalenowo i Wigry) – zgodnie z danymi CRFOP fragment tej działki znajduje się w granicach Parku, podczas gdy wg danych przekazanych przez Park znajduje się ona poza granicami Parku. W wyjaśnieniu referent techniczny (zajmujący się stanem posiadania WPN), podał, że „*opis w rozporządzeniu opisującym przebieg granic WPN „...dalej drogą gminną grunty wsi Czerwony Folwark (działki nr 72 i 59) do drogi wojewódzkiej nr 40754, zachodnią granicą drogi wojewódzkiej nr 40754 do drogi wojewódzkiej nr 40755 (obwód Czerwony Folwark, gmina Suwałki), północną granicą drogi wojewódzkiej nr 40755 do skrzyżowania z drogą gminną (działki nr 26,27), dalej w kierunku północnym zachodnią granicą drogi gminnej (działki nr 26,27) prowadzącej w kierunku jeziora Omółówek (obwód Magdalenowo, gmina Suwałki)...*

¹⁴ Zarządzenie Nr 10/2023z 12 kwietnia 2023 r.

¹⁵ Dz. U. z 1997 r., nr 24, poz. 124.

Trudno jest ustalić obecne numery dróg wymienionych w rozporządzeniu. Jednak opis wskazuje na północną granicę drogi, która dochodzi do punktu granicznego działki 26 również stanowiącej drogę. W związku z tym przebieg granicy na mapie numerycznej WPN jest naniesiony nieprawidłowo – błąd wykonawcy pliku graficznego sporządzonego do Planu Ochrony. Przebieg granicy w CRFOP jest na wskazanym odcinku prawidłowy, ale w kierunku na wschód od działki 56 (droga) powinien również przebiegać północną granicą drogi (dz. 37) do skrzyżowania”.

- Działki ewidencyjnej 146/1 (Obręb Gawrych Ruda) – zgodnie z danymi CRFOP działka znajduje się w granicach Parku, podczas gdy wg danych przekazanych przez Park znajduje się ona poza granicami Parku. W wyjaśnieniu referent techniczny (zajmujący się stanem posiadania WPN), podał, że „*opis w rozporządzeniu opisującym przebieg granic WPN ,....granicą jeziora Długie do zachodniej granicy działki nr 15, zachodnią granicą działki nr 15 do zetknięcia się z drogą gminną (działka nr 89), następnie w kierunku południowym wschodnią granicą drogi gminnej (działka nr 89) do południowo-zachodniego narożnika działki nr 125/1, następnie w kierunku południowo-zachodnim i zachodnim południową granicą drogi wojewódzkiej nr 40730 do północno-zachodniego narożnika działki nr 97/9... Droga stanowiła działkę 146 obręb Gawrych Ruda – we władaniu Powiatu Suwalskiego. W latach 2006-2008 działka została podzielona na skutek zasiedzenia przez trzech właścicieli działek przylegających do drogi (postanowienia sądu – INs 336/06, INs 748/07 oraz INs 181/08). W wyniku podziału powstały działki 146/1, 146/3, 146/5 stanowiące obecnie własność prywatną oraz działka 146/6 – stanowiąca działkę drogową będącą własnością Powiatu”.*
- Działki ewidencyjnej 486/1 (Obręb Krzywe) – zgodnie z danymi CRFOP fragment działki, znajduje się poza granicami Parku, podczas gdy wg danych przekazanych przez Park znajduje się ona w granicach Parku. Natomiast fragmenty działek 327/2 i 529/1 zgodnie z danymi CRFOP znajdują się w granicach Parku, podczas gdy wg danych przekazanych przez Park znajdują się one poza jego granicami. W wyjaśnieniu referent techniczny (zajmujący się stanem posiadania WPN), podał, że „*opis w rozporządzeniu opisującym przebieg granic WPN ,....załamuje się w kierunku zachodnim i biegnie północną granicą działki nr 486/1, następnie w kierunku południowym zachodnią granicą działek nr 486/1, 486/2, 485 (obwód Krzywe, gmina Suwałki) dochodzi do drogi krajowej nr 660 w punkcie granicznym nr 2017, załamuje się w kierunku wschodnim i biegnie północną granicą drogi krajowej nr 660... Przebieg granicy na mapie numerycznej WPN jest prawidłowy, a błędny w CRFOP”.*

Stwierdzono też (w wyniku porównania) rozbieżności w powierzchni Parku określonej w rozporządzeniu (15.085,49 ha), a wynikającej z ewidencji gruntów i budynków (15.090,49 ha). W wyjaśnieniu referent techniczny (zajmujący się stanem posiadania WPN), podał, że „*w skład WPN wchodzi 25 obrębów ewidencyjnych. Od 1999 r. wprowadzono nowe standardy techniczne dotyczące geodezji, kartografii oraz krajowego systemu informacji o terenie. Starostwa powiatowe, na terenie których jest położony Park, stopniowo zlecały modernizację operatów EGIB, w wyniku których zmieniały się powierzchnie działek według nowych danych pomiarowych (z precyzją zapisu do 1 m²), co miało wpływ na zmiany powierzchni ogólnej Parku. Od 1997 r. obszar Parku zawiera się w granicach opisanych w wymienionym rozporządzeniu. Powierzchnia działki jest atrybutem zmiennym, a WPN jest użytkownikiem wieczystym i właścicielem łącznie 1.134 działek, ponadto prawie 2,5 tys. ha gruntów obcej własności wchodzi w skład obszaru Parku, co oznacza, że zmiany powierzchni są nieuniknione”.* (akta kontroli str. 679-690)

3.2. W latach 2019 – 2023 w Parku zaplanowano i zrealizowano następujące zadania ochronne:

[A] na obszarach objętych ochroną ścisłą zaplanowano 49 zadań ochronnych obejmujących 75 poddziałań, z których:

- a) 44 poddziałania zrealizowano, w tym m.in.:
 - Monitoring badawczy ichtiofauny, pierwotniaków oraz fitoplanktonu jezior dystroficznych (zrealizowano odłowy ryb sprzętem stawnym oraz pobór wody z jezior: w 2019 r. – Konopniak i Wygorzele o pow. 4,2 ha, w 2020 r. – Suchar

I, Suchar II, Suchar III, Suchar IV, Suchar V, Suchar VI i Suchar VII o pow. 7,01 ha). W jeziorach wykonano pomiary parametrów fizycznych, chemicznych i biologicznych powidzeniowych warstw wód w dwóch okresach (zima, lato). Ponadto zbadano skład taksonomiczny oraz obfitość sinic, glonów orzęsków, wrotków, skorupiaków i ryb;

- Monitorowanie (w latach 2020-2023 r.) różnorodności biologicznej rakowatych na jeziorze Muliczne – odłowy kontrolne pułapkami żywołownymi (25,64 ha). Potwierdzono obecność raka pręgowanego, złowione osobniki po przeprowadzeniu badań usunięto ze środowiska;
 - Badania podwodne – kartowanie flory i roślinności zanurzonej, waloryzacja krajobrazów podwodnych (jeziro Muliczne – 25,64 ha),
 - Odłowy kontrolne ryb w rzece Czarnej Hańczy - elektropułowy na wybranych stanowiskach (6,72 ha),
 - Typowanie stanowisk rzecznych pod kątem rozeznania możliwości restytucji raka szlachetnego – odłowy kontrolne raków, pomiary wybranych parametrów chemicznych i fizycznych wód rzecznych (4,41 ha)
 - Zachowanie bezpieczeństwa przy drogach publicznych, szlakach turystycznych, ścieżkach edukacyjnych i w miejscach odpoczynku – obalanie i usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu,
 - Budowa miejsca odpoczynku nad jeziorem Suchar II,
 - Bieżące remonty urządzeń turystycznych (wymiana elementów zużytych i uszkodzonych),
 - Utrzymanie czystości – sprzątanie i wywóz odpadów,
- b) 18 poddziałań wykonano częściowo, w tym m.in.:
- Monitorowanie kierunków i dynamiki zmian procesów przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem siedlisk Natura 2000 (realizowano w latach 2019-2023 zgodnie z programem Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego oraz własnymi metodykami, co zostało opisane w pkt 3.11 niniejszego wystąpienia).
 - Monitoring badawczy ichtiofauny, pierwotniaków oraz fitoplanktonu jezior dystroficznych (odłowy kontrolne ryb oraz pobór prób wody); w 2021 r. planowano - 5,26 ha (badanie w trzech jeziorach), wykonano – 3,51 ha (w dwóch – Wądołek i Widne). Wykonano pomiary parametrów abiotycznych (temperatura, tlen rozpuszczony w wodzie, nasycenie tlenem, pH, przewodnictwo elektrolityczne, przezroczystość wody) i biotycznych (chlorofil, skład taksonomiczny oraz obfitość sinic, glonów, orzęsków, wrotków, skorupiaków i ryb). Zrezygnowano z badań jeziora Petronaję ze względu na brak dojazdu ze sprzętem.
 - Przegląd i uzupełnienie oznakowania szlaków pieszych i rowerowych, w tym wykonanie oznakowania szlaku rowerowego R11 – odnowienie oznakowań malowanych, prace znakarskie (zaplanowano ok. 250 km, wykonano 30 km, bowiem otrzymano środki tylko na szlak R11).
- c) 13 poddziałań nie zostało wykonanych, w tym m.in.:
- Monitorowanie (w 2019 r.) różnorodności biologicznej rakowatych w jeziorze Muliczne (25,64 ha). Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „zadanie to miało być zrealizowane w 2019 r. nieodpłatnie przez Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie – Pracownię Rybactwa Jeziorowego w Giżycku wraz z zadaniami pn. "monitoring badawczy ichtiofauny, pierwotniaków oraz fitoplanktonu jezior dystroficznych" oraz „restytucja siei w wybranych jeziorach – odłowy kontrolne ryb”. Z przyczyn niezależnych od WPN, a które spowodowane były dużą intensywnością realizowanych w tym roku przez Instytut prac badawczych nie wykonano wszystkich zaplanowanych wcześniej i uzgodnionych z IRS działań”.

- Remont pomostu widokowego przy zielonym szlaku (110 m²) – wymiana elementów konstrukcyjnych (nie uzyskano dotacji).
- Remont nawierzchni na szlaku rowerowym „Wokół Wigier” odcinek nad jeziorem Mulicznym – utwardzenie nawierzchni kruszywem naturalnym (nie uzyskano środków w latach 2020-2021).
- Zakup i montaż pyroelektrycznych czujników ruchu – do zliczania turystów pieszych na szlakach i ścieżkach oraz rejestratorów do zliczania ruchu turystów pieszych i rowerowych na szlakach turystycznych. Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „aplikowaliśmy do Funduszu Leśnego o dofinansowanie ale z powodu nie przyznania środków zadanie nie zostało zrealizowane”.

[B] na obszarach objętych ochroną czynną zaplanowano 229 zadań ochronnych obejmujących 448 poddziałań, z których:

- a) 309 poddziałań zrealizowano, w tym m.in.
 - Kształtowanie struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej drzewostanów w wieku od 21 do 40 lat przez wykonywanie cięć poza okresem lęgowym ptaków przypadającym na okres 30 kwietnia – 30 czerwca – zabieg o charakterze trzebieży wczesnej (w latach 2019-2022 odpowiednio: 45,80 ha, 33,86 ha, 30,32 ha, 22,25 ha).
 - Kształtowanie struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej drzewostanów w wieku od 40 do 80 lat przez wykonywanie cięć poza okresem lęgowym ptaków przypadającym na okres 30 kwietnia – 30 czerwca – zabieg o charakterze trzebieży późnej (w latach 2019-2021 odpowiednio: 208,79 ha, 204,40 ha i 213,88 ha).
 - Przeciwdziałanie szkodom powodowanym przez owady i grzyby dla opóźnienia procesu masowego zamierania drzew zagrażających trwałości zabiegów renaturyzacyjnych – usuwanie z drzewostanów drzew opianowanych przez hubę korzeniową, zagrażających masowym zamieraniem drzew i zwiększających zagrożenie pożarowe (w latach 2019-2022 odpowiednio: 3.385,08 m³, 6.364,03 m³, 4.466 m³ i 9.482 m³).
 - Eliminowanie obcych inwazyjnych gatunków roślin: 1/ niecierpek gruczołowaty – wrywanie lub wycinanie pędów nadziemnych przed wytworzeniem owoców (w latach 2019-2022 odpowiednio: 26,68 ha, 3,02 ha, 1,27 ha, 0,08 ha, w 2023 r. nie stwierdzono występowania), 2/ trojeść amerykańska – wrywanie roślin, przekopanie gleby i usunięcie korzeni (w latach 2019-2023 odpowiednio: 0,8 ha, 0,8 ha, 0,4 ha, 0,75 ha i 0,75 ha), 3/ rdestowiec ostrokończysty – wrywanie pędów nadziemnych wraz z korzeniami i kłęczami (w latach 2019-2022 odpowiednio: 1.200 m², 250 m², 140 m², 70 m², w 2023 r. zadanie w trakcie realizacji), 4/ nawłóć kanadyjska – wrywanie roślin wraz z kłęczami lub wykaszanie pędów nadziemnych (w latach 2019-2021 odpowiednio: 110 m², 1.698 m² i 30 m², w 2023 r. zadanie w trakcie realizacji), 5/ czeremcha amerykańska – wrywanie pędów w przypadku drzewek do 2 m wysokości, powyżej 2 m wysokości wycinanie na wysokości 0,5-1,0 m nad ziemią (w 2019 r. – 2,57 ha i 10.620 szt., w 2021 r. 2,7 ha, w 2022 r. – 0,3 ha, w 2023 r. w trakcie realizacji), 6/ róża pomarszczona – wrywanie roślin wraz z korzeniami i kłęczami, przekopanie gleby i zebranie pozostałych części podziemnych (w latach 2019-2023 odpowiednio: 0,3 ha, 0,2 ha, 0,14 ha, 0,07 ha i 0,03 ha), 7/ wielobluszcz pięciolistkowy – wrywanie, przekopywanie gleby na stanowiskach, usuwanie korzeni i odrośli (w 2020 r. – 0,2 ha, w latach 2022-2023 – 0,2 ha i 0,2 ha), 8/ kłon jesionolistny - wrywanie pędów w przypadku drzewek do 2 metrów wysokości wraz z szyjką korzeniową, powyżej 2 m wysokości wycinanie na wysokości 0,5-1,0 m nad ziemią (w 2020 r. – 5,04 ha, w 2022 r. – 8 szt.), 9/ dąb czerwony - wrywanie pędów w przypadku drzewek do 2 metrów wysokości wraz z szyjką korzeniową, powyżej 2 m wysokości wycinanie na wysokości 0,5-1,0 m nad ziemią (w 2021-2023 odpowiednio: 2,9 ha, 0,3 ha i 10 szt.), 10/ karagana syberyjska – wrywanie pędów wraz z szyjką

korzeniową, wycinanie, usuwanie odrostów (w latach 2022-2023 odpowiednio: 25 szt. i 106 szt.).

- Cięcia rozluźniające usuwanie podszytu nad nowym pokoleniem (usuwanie krzewów, głównie leszczyn, w celu odsłonięcia nowego pokolenia drzewostanu (w latach 2019-2020: 5,67 ha i 3,79 ha).
 - Konserwacja przeciwpożarowych stanowisk czerpania wody (w latach 2019-2021 odpowiednio: trzy, jedno i jedno).
 - Zmniejszenie zagrożenia pożarowego lasu przez porządkowanie terenu w pasie do 30 m od dróg publicznych (w poszczególnych latach objętych kontrolą odpowiednio: 88,28 ha, 95,06 ha, 90,06 ha, 95,66 ha i 106,96 ha).
 - Czyszczenia wczesne (5,63 ha, 1,82 ha, 2,51 ha, 5,05 ha i 6,03 ha).
 - Czyszczenia późne (5,78 ha, 3,10 ha, 9,79 ha, 9,54 ha i 5,31 ha).
 - Przeciwdziałanie zarastaniu zbiorowisk nieleśnych przez: 1/ koszenie niepożądanego roślinności, 2/ usuwanie nalotu drzew i krzewów na łąkach oraz torfowiskach z usunięciem biomasy, 3/ przywracanie siedlisk Natura 2000 – zabiegi agrotechniczne (w latach 2019-2022 odpowiednio: 45 ha, 55 ha, 41 ha, 45 ha).
- b) 55 poddziałań wykonano częściowo lub są w trakcie realizacji, w tym m.in.:
- Zarybienia sieją (w 2019 r., 2020 r. i 2022 r.), sielawą (w 2019 r. i 2022 r.) i szczupakiem (2020 r.). Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „w 2019 r. zaplanowano zarybić wylęgiem sielawy trzy jeziora, tzn. Wigry (pow. 2202 ha), Pierty (236 ha) oraz Mulaczysko (18 ha). Zarybienia wykonano w dwóch jeziorach (Wigry, Mulaczysko). Zrezygnowano z zarybienia jez. Pierty z powodu otrzymania z Zakładu Rybactwa Jeziorowego IRŚ w Giżycku sprawozdania z badań ichtiofauny tego jeziora. Sprawozdanie zawierało informacje dot. warunków termiczno-tlenowych występujących w jeziorze w okresie stagnacji letniej oraz wyniki połowowe ryb, które IRŚ wykonał w ramach realizowanego na rzecz GIOŚ projektu pn.: „Monitoring ichtiofauny jeziornej w latach 2018-2019 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”. W świetle przekazanych danych stan warunków tlenowych w jeziorze nie był korzystny dla ryb tlenolubnych takich jak sielawa, co miało także potwierdzenie w wynikach połowowych – udział sielawy w zespole ryb jeziora Pierty był znikomy. Z tego powodu zdecydowano się na alokację cennego wylęgu sielawy w jeziorach Wigry i Mulaczysko, i stąd częściowe wykonanie zarybień tym gatunkiem. O częściowym zarybieniu sielawą w 2022 r. (brak zarybienia jeziora Mulaczysko) zdecydowały warunki pogodowe bardzo zimna wiosenna aura. W warunkach niesprzyjającym zarybieniu (bardzo niska temperatura wody) zdecydowano o alokacji wylęgu w jeziorze Wigry. O częściowym wykonaniu zarybień sieją decydowały dwa czynniki. Pierwszy to zbyt mała jeszcze liczebność tego gatunku w wodach parku, która ogranicza możliwości pozyskania dostatecznej ilości ikry na cele zarybieniowe. Drugi, to ograniczone możliwości finansowe Parku pozwalające na zakup materiału zarybieniowego z zewnątrz. Z tych przyczyn 2019 r. wykonano zarybienie sieją w jeziorze Wigry, z pominięciem realizacji zarybienia w jeziorze Mulaczysko. Częściowe wykonanie zarybienia szczupakiem (2020 r.) spowodowane było brakiem rozstrzygnięcia postępowania na sprzedaż ryb pozyskiwanych w ramach prowadzonych zabiegów ochronnych. Trzykrotnie ogłaszane przez WPN postępowanie nie wyłoniło odbiorcy ryb. Z tego powodu wiosenne połowy tarlaków prowadzono w ograniczonym zakresie (dostosowując intensywność odłowów do ograniczonych możliwości zbytu ryb), co wpłynęło na mniejszą ilość wyhodowanego wylęgu i mniejsze co do zaplanowanej powierzchni zarybianie szczupakiem”.
- c) 84 poddziałania nie zostały wykonane, w tym m.in.:

- Zarybianie linem (w latach 2019-2023), pstrągiem potokowym (w latach 2019-2021), węgorzem (w latach 2019-2021) i sielawą (w 2022 r.). Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „zarybienia wód parku realizowane są w oparciu o materiał zarybieniowy hodowany w parkowej wylęgarni ryb w Tartaku oraz kupowany z zewnętrznych hodowli. We własnym zakresie WPN hoduje w wylęgarni ryb wylęg sielawy, siei oraz szczupaka. Materiał zarybieniowy innych gatunków ryb (węgorz, pstrąg potokowy, troć jeziorowa, lin), jak też jego starsze formy narybkowe (narybek siei) wymagają zakupu z zewnętrznych hodowli. Brak zarybień linem, pstrągiem potokowym oraz węgorzem wynika z ograniczonych możliwości finansowania zakupu narybku ze środków własnych oraz braku wsparcia zewnętrznego dla finansowania tego typu działań. Z tych przyczyn do 2022 r. zarybienia takie wykonywano sporadycznie. Od 2023 r. zakupy narybku są znów finansowane przez NFOSiGW w Warszawie. W listopadzie br. wykonano ostatnie tegoroczne zarybienie krocziem lina, przez co plan zarybieniowy na ten rok został w pełni wykonany”.
- Utrzymanie dróg pożarowych i dojazdowych (konserwacja nawierzchni dróg – dowóz i plantowanie kruszywa drogowego, równanie nawierzchni – w latach 2020-2021: 18,47 km i 3,1 km) – nie otrzymano finansowania z funduszu leśnego.
- Zimowe koszenie trzciny pospolitej i usuwanie biomasy poza obszar jeziora (do 20 ha). Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „w 2020 r. nie wykonano tego zadania z powodu zupełnego braku złodzenia jeziora”.
- Wymiana i uzupełnienie tablic ostrzegawczych i informacyjnych. Jak wyjaśnił Dyrektor WNP „aplikowaliśmy do Funduszu Leśnego o dofinansowanie ale z powodu nie przyznania środków zadanie nie zostało zrealizowane”.
- Korowanie surowca drzewnego oraz zbieranie zasiedlonej kory – w latach 2020-2023 nie zachodziła potrzeba wykonania czynności z uwagi na terminowy wywóz zasiedlonego drewna z lasu.

[C] na obszarach objętych ochroną krajobrazową zaplanowano 95 zadań ochronnych obejmujących 146 poddziałań, z których;

a) 73 poddziałania zrealizowano, w tym m.in.:

- Przeciwdziałanie zarastaniu zbiorowisk nieleśnych: 1/ koszenie roślinności, usuwanie drzew i krzewów pojawiających się w ramach sukcesji naturalnej na łąkach oraz torfowiskach wraz z usunięciem biomasy (4,5 ha, 10,5 ha, 24 ha, 22,5 ha i), 2/ wypas zwierząt hodowlanych na gruntach WPN (w 2019 r. na 10 ha), 3/ utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przez stosowanie płodozmianu tradycyjnych upraw, w tym użytkowanych na potrzeby WPN (40 ha, 35 ha, 27 ha, 25 ha i).
- Prace porządkowe wokół Ośrodka Edukacji Środowiskowej Słupie (wykaszenie roślinności, wycinanie odrostów krzewów, uprzążanie brzegu jeziora, przecinka ścieżek – 1.000 m²).
- Wykonanie schodów terenowych w skarpie na zejściu do pomostu na polu namiotowym „Jastrzęby”.
- Zagospodarowanie miejsca odpoczynku (plaży) nad jeziorem Czarne (budowa wiaty na kajaki, urządzenie boiska do siatkówki plażowej, ustawienie koszy na śmieci).
- Remont punktu widokowego w Nowej Wsi (wymiana pokrycia dachu, barierki i schodów, impregnacja całości).
- Zagospodarowanie miejsca widokowego na Półwyspie Klasztorzym (budowa platformy 4x10 m i ścieżki dojścia o dł. 40 m).

b) 27 poddziałań zrealizowano częściowo, w tym m.in.:

- Wykaszenie roślinności utrudniającej poruszanie się turystom i zagrażającej ich bezpieczeństwu – nie było potrzeby na całym zaplanowanym obszarze.

- Zapewnienie bezpieczeństwa (usuwanie drzew i krzewów) na szlakach turystycznych i ścieżkach edukacyjnych – nie było potrzeby na całym obszarze.
- c) 46 poddziałań nie zostało wykonanych, w tym m.in.:
- Remont i modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę oraz zalecza ośrodka hodowli materiału zarybieniowego w Tartaku – brak środków.
 - Budowa infrastruktury na łódź edukacyjną przy Muzeum Wigier w Starym Folwarku (budowa hangaru nawodnego – stacji ładowania elektrycznej łodzi Leptodora III, rozbudowa pomostu, oczyszczenie dna z roślinności przybrzeżnej i namulów) – przetarg nie został rozstrzygnięty, gdyż wpłynęły oferty o kwotach znacznie przekraczających wielkość środków przeznaczonych na to zadanie przez zamawiającego.
 - Przeciwdziałanie zanikaniu oczek wodnych (10 oczek wodnych – miejscowości Rosochaty Róg i Leszczewek) – brak środków.
 - Remont „bram wjazdowych” – zadaszona konstrukcja drewniana z nazwą WPN – brak środków.
 - Wykonanie drewnianych barier w miejscu odpoczynku Zakąty – trzy szt. o łącznej długości 77,5 m – brak środków.

Pracownicy Parku samodzielnie realizowali zabiegi ochronne obejmujące m.in.: koszenie, zarybianie, odłowy tarlaków i regulacyjne, monitoring (ochrony strefowej ptaków, obecności inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt obcego pochodzenia). Natomiast podmioty zewnętrzne zrealizowały zabiegi obejmujące m.in. eliminowanie obcych inwazyjnych gatunków roślin, monitoring rakowatych, działania dotyczące infrastruktury służącej ochronie, edukacji i udostępnieniu (konserwacje, remonty, przebudowy), utrzymanie dróg pożarowych, pielęgnacja młodników i upraw, sadzenie, rozdrabnianie gałęzi itp. Badanie prawidłowości wyboru wykonawców realizujących zabiegi ochronne oraz sposobu ich realizacji opisane zostało w pkt. 3.8. niniejszego wystąpienia.

W zakresie identyfikacji innych (niż określone w zadaniach ochronnych) gatunków obcych, Dyrektor WPN podał, że „w latach 2019-2023 służby terenowe WPN (leśniczy, podleśniczy) przeprowadzały coroczne inwentaryzacje gatunków obcych w poszczególnych obwodach ochronnych i na tej podstawie były planowane w zadaniach ochronnych do usunięcia. W związku z tym, że na terenie WPN wiele gatunków było już dość rozprzestrzenionych (niecierpek gruczołowaty, róża pomarszczona, trojeść amerykańska, nawłoc późna) uznano za priorytet ich usunięcie, póki było to jeszcze możliwe. Stopniowo do tej listy dołączano inne gatunki. Od 2022 r. w związku z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, WPN jest zobowiązany zwracać szczególną uwagę na gatunki IGO wymienione na tych listach, ze względu na określone wymogi dotyczące terminów podejmowania działań zaradczych oraz wprowadzania danych do Centralnego Rejestru Danych o IGO. Oprócz służby terenowej, obserwacje pod kątem występowania obcych gatunków roślin prowadził pracownik Pracowni Naukowo-Edukacyjnej WPN, zajmujący się fitosocjologią. W latach 2019-2023 w czasie prac terenowych odnotował on na terenie WPN nowe gatunki roślin obcego pochodzenia: *Ambrosia artemisiifolia* L. (ambrozja bylicolistna - 2021), *Phytolacca esculenta* Van Houtte (szkarłatna jadalna – 2019, efemerofit), *Fraxinus nigra* Marshall (jesion czarny - 2020), *Viburnum lantana* L. (kalina hordowiana – 2019). Stwierdził również stanowisko *Physalis alkekengi* L. (miechunka rozdęta, 2019) – gatunku podawanego w przeszłości wyłącznie z uprawy w ogrodach, obecnie notowanego również w ekosystemach leśnych. Gatunki te występują na pojedynczych stanowiskach i wymagają jeszcze szczegółowych obserwacji pod kątem inwazyjności i ustalenia sposobu ich usuwania. WPN nie odnotował zgłoszeń o występowaniu gatunków obcych od osób prywatnych”.

W okresie objętym kontrolą WPN nie realizował działań ochronnych na gruntach stanowiących własność prywatną. Nie przewidziano ich również w zadaniach ochronnych. W wyjaśnieniu Dyrektor WPN podał, że „zabiegi na gruntach prywatnych, w porozumieniu z ich właścicielami, wykonywano w latach 2013-2017 w ramach projektu „Czynna ochrona zagrożonych gatunków

i siedlisk na obszarze Natura 2000 „Ostoja Wigierska” (LIFE11 NAT/PL/431). Obejmowały one wykaszanie na siedliskach Natura 2000 oraz zwalczanie niecierpka gruczołowatego. WPN nie angażował właścicieli gruntów prywatnych do wykonywania zabiegów takich jak usuwanie gatunków obcych, czy wykaszanie nieużytków. Z doświadczenia nabytego przy realizacji projektu LIFE wynika, że mieszkańcy Parku rozumieją konieczność wykonywania takich zadań i zgadzają się na udostępnienie swoich gruntów, natomiast sami nie są zainteresowani ich wykonaniem, jeśli nie przynosi to im korzyści materialnych. WPN natomiast uzależnia takie działania od możliwości pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych”.

(akta kontroli str. 131-136, 355-359, 691-853)

3.3. W latach 2019 – 2023 (I półrocze) odwiedziło WPN łącznie 659,0 tys. osób, w tym w poszczególnych latach odpowiednio: 139,0 tys., 129,0 tys., 125,0 tys., 137,5 tys. i 128,5 tys. Liczbę osób odwiedzających Park monitorowano na podstawie liczby turystów indywidualnych odwiedzających centrum informacji, liczby obsługiwanych grup zorganizowanych, sprzedanych kart wstępu, licencji wędkarskich, danych z liczników turystów oraz danych uzyskanych od podmiotów prywatnych obsługujących turystów na terenie parku (organizatorzy spływów, obsługa kolejki wąskotorowej, armator statku, recepcja WANE, właściciele bazy noclegowej). Miejsca udostępniane i maksymalne liczby osób przebywających jednocześnie w tych miejscach zostały określone w zadaniach ochronnych, w których przewidziano udostępnianie w celach:

- a) naukowych – na całym obszarze Parku z maksymalnie 50 osobami przebywającymi jednocześnie,
- b) edukacyjnych i turystycznych:
 - Jeziora: Wigry – z wyłączeniem wyspy, Pierty – z wyłączeniem wyspy, Leszczewek, Omulówek, Czarne koło Bryzgła, Czarne koło Gawrych Rudy, Mułaczysko, Postaw, rzeka Czarna Hańcza poniżej jeziora Wigry (łącznie 625 osób);
 - Muzeum Wigier w Starym Folwarku wraz z otoczeniem (100 osób);
 - Ośrodek Edukacji Środowiskowej (100 osób);
 - Centrum Informacji Turystycznej, wystawa przyrodnicza i sala audiowizualna w budynku Dyrekcji WPN w Krzywem (100 osób);
 - Parking w Krzywem (100 osób); Wystawa „Dobra Puszczańskie” (50 osób);
 - Obiekt edukacyjno-turystyczny „Dziupła” (150 osób);
 - Wystawa „Historia i tradycje rybactwa nad Wigrami, Czerwony Folwark (50 osób),
 - Pola biwakowe: „Jastrzęby” (200 osób), „Za szkołą” (50 osób), „Gremzdówka” (50 osób), „Bindużka” (50 osób);
 - Stanica Klubu Żeglarskiego „Kamena” w Bryzglu (100 osób);
 - Ośrodek Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoobrazowego w Starym Folwarku (50 osób); Klub Wodny „Hańcza” w Starym Folwarku (50 osób);
 - Ośrodek Wypoczynkowo-Żeglarski w Starym Folwarku (50 osób);
 - Miejsca odpoczynku (około 100 miejsc) rozmieszczone na przebiegu szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych (1.000 osób);
 - Parking i cumowisko łodzi wędkarskich „Łysocha (50 osób) i „Zakąty” (50 osób);
 - Parkingi „Słupie” (50 osób);
 - Wieże widokowe: w Leszczewku (20 osób), w Nowej Wsi (10 osób) i Kruszniku (10 osób); Polana Powały (100 osób);
 - Pokoje gościnne w budynkach służbowych WPN: 1/ siedziba Dyrekcji WPN w Krzywem, 2/ Mikołajewo nr 34, 3/ Maćkowa Ruda nr 57 (25 osób);
 - Torowisko i przystanki Wigierskiej Kolei Wąskotorowej (200 osób);
 - Działka nr 261/18 w Starym Folwarku (własność Gminy Suwałki) – miejsce imprez i koncertów (300 osób);
- c) rekreacyjnych i sportowych:

- Plaża: 1/ w Obwodzie Ochronnym Krzywe nad jeziorem Czarnym Huciańskim (200 osób), 2/ nad jeziorem Mulaczysko (50 osób);
 - Plaże we wsi Stary Folwark: 1/ Ośrodek Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (200 osób), 2/ obok Muzeum Wigier (100 osób);
 - Plaża Młodzieżowego Ośrodka Wypoczynkowego (200 osób);
 - Teren rekreacyjny: we wsi Bryzgiel (50 osób), „Piaski” (100 osób), nad Zatoką Krzyżańską jeziora Wigry (30 osób), nad jeziorem Pierty (30 osób);
- d) miejsca wyznaczone do amatorskiego połowu ryb – Jeziora: Wigry, Pierty, Leszczewek, Omułówek, Czarne koło Bryzgiela, Czarne koło Gawrych Rudy, Mulaczysko, Postaw, rzeka Czarna Hańcza poniżej jeziora Wigry.

Dyrektor WPN wyjaśnił, że „*miejsca udostępnienia w celach rekreacyjno-turystycznych i sportowych ustalono na podstawie znajomości terenu oraz wiedzy o istniejącej i planowanej infrastrukturze, z zachowaniem zasady ostrożności, to znaczy z wyeliminowaniem miejsc stanowiących lub mogących stanowić zagrożenie dla przyrody Parku. Są wśród nich zasadniczo dwie kategorie miejsc: 1/ istniejące od dawna, zwyczajowo wykorzystywane do celów rekreacyjno-turystycznych, które po analizie ich wpływu na przyrodę zostały uznane za możliwe do utrzymania, 2/ tworzone przez Park zgodnie z przyjętym modelem rozwoju turystyki. Maksymalne liczby osób przebywających jednocześnie w tych miejscach zostały określone przez merytorycznych pracowników Parku, na podstawie dostępnych opracowań dotyczących pojemności i chłonności turystycznej oraz na podstawie własnych doświadczeń*”.

(akta kontroli str. 355-677, 1423)

W okresie objętym kontrolą Dyrektor WPN współorganizował lub wydawał zgodę na organizację:

- „cyklu 5 biegów Kierunek Ultra”, „Maratonu Wigry”, „Biegu Przyjaciół WPN” i „Szuter Master Suwalszczyzna” (impreza rowerowa pierwsza edycja w 2022 r.) – coroczne porozumienia zawarto z Fundacją Ultra,
- regat żeglarskich na jeziorze Wigry – coroczne porozumienia zawarto z Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym,
- zawodów Suwalskie Tropy Race – w latach 2022-2023 porozumienia zawarto z firmą Advise,
- Maratonu Kresowego (w 2019 i 2023 r.) – porozumienia zawarto z Fundacją „Maratony Kresowe”,
- „Sudovia Gravel” (w latach 2022-2023) – porozumienie zawarto z osobami, które tworzą redakcję Portalu Kolarskiego #mtbxcpl.

W ramach porozumień WPN zobowiązał się m.in. do przygotowania szlaków (oznakowanie, przycięcie zarośniętych ścieżek), udostępnienia miejsc (np. polany przy siedzibie WPN, miejsca turystyczno-edukacyjnego „Dziupla”), pomocy przy opracowaniu mapy tras, utworzenia szlabanów na drogach, którymi biegnie trasa.

(akta kontroli str. 355-359, 1424-1433)

Głównymi elementami infrastruktury turystycznej na terenie WPN było dwanaście szlaków pieszych o łącznej długości 109,1 km, sześć ścieżek edukacyjnych o łącznej długości 21 km (z 57 przystankami), sześć szlaków rowerowych o łącznej długości 171,4 km, szlak pielgrzymkowy o długości 17,2 km oraz ścieżka spacerowa „Dąbek” o długości 1,6 km. Oględzinami objęto:

- 1,6 km trasy dla osób ze specjalnymi potrzebami (dostępnej dla osób niepełnosprawnych). Trasa przebiega fragmentem ścieżki edukacyjnej „Las” (całkowita długość ścieżki to 1,5 km) oraz fragmentem ścieżki edukacyjnej „Suchary” (całkowita długość ścieżki to 2 km). Trasa została wyposażona w ograniczniki (progi, krawężniki z tworzywa sztucznego 7 cm x 7 cm) pomalowane na kolor żółty, wyrównano nawierzchnię odcinka gruntowego łączącego dwa odcinki kładki, zlikwidowano barierę architektoniczną w postaci dwóch obrotowych bramek, pomalowano na żółto stopnie schodowe prowadzące na kładkę, zostały zamontowane ławki na przebiegu trasy oraz ścieżki edukacyjnej „Las” (łącznie 8 ławek). Ponadto na ścieżce „Las” i „Suchary” istnieją

elementy infrastruktury służące kanalizacji ruchu turystycznego: bariery, poręcze, kładki, bramki wejściowe i wyjściowe, szlaban z przejściem dla pieszych. Na trasie ustawione były przenośne punkty informacji turystycznej z mapą tyflograficzną, z tablicą ze znakami do komunikacji alternatywnej oraz ogólną informacją dla osób korzystających z trasy (na początku ścieżki przy siedzibie Parku, przy wystawie etnograficznej oraz nad Sucharem II). Cała trasa została oznakowana dodatkowo żółtymi drogowskazami kierunkowymi. Stan techniczny trasy, kładek, mostków, bramek wejściowych i wyjściowych oraz infrastruktury kanalizującej ruch turystyczny był dobry;

- 1,6 km (z 45,5 km) rowerowego szlaku „Wokół Wigier” im. Antoniego Patli. Stan techniczny trasy, mostku, platformy i kładki był dobry. (akta kontroli str. 854-864)

3.4. W latach 2019 – 2023 (III kwartał) funkcjonariusze Straży Parku odbyli łącznie 1.846 patroli¹⁶ po ładzie i wodach, z czego 15 wspólnie z funkcjonariuszami Komendy Miejskiej Policji w Suwałkach (KMP Suwałki) i pięć z Państwową Strażą Rybacką w Suwałkach. W trakcie tych kontroli wylegitymowano 1.576 osób¹⁷, z czego 471 osób¹⁸ pouczono o konieczności przestrzegania przepisów obowiązujących na terenie Parku. W wyniku patroli łodziami zlokalizowano, podjęto i zabezpieczono następujący sprzęt kłusowniczy: 1/ sieci typu wonton 129 szt., 2/ łódź wiosłowa - trzy szt., 3/ ganta (sieć do połowu ryb w strefach przybrzeżnych) - pięć szt., 4/ żaki – siedem szt., 5/ sznur węgorzowy – jedna szt. Podjęty sprzęt został pozbawiony cech użytkowych, zaś ryby (które się w nim znajdowały) przekazano do magazynu ryb lub na potrzeby ośrodka rehabilitacji zwierząt w Maćkowej Rudzie.

Nalożono łącznie 20 grzywien w drodze mandatu karnego z art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (tj. poruszaniu się poza wyznaczonymi szlakami i biwakowaniu poza miejscami do tego wyznaczonymi, paleniu ognisk w miejscach do tego nie wyznaczonych i ruchu pojazdów poza drogami publicznymi) i art. 161 kodeksu wykroczeń (wjazd pojazdów do lasu).

Ponadto funkcjonariusze Straży Parku brali czynny udział w liczeniu ptactwa wodnego na jeziorze Wigry, zabezpieczeniu imprez organizowanych przez Park, zabezpieczeniu terenu przy wycince drzew – kierowanie ruchem drogowym, pilnowaniu sprzętu rybackiego WPN, przewozu rannych ptaków do woliery w Maćkowej Rudzie, kontrolach kart wstępu do WPN oraz licencji i rejestrów rybackich, akcji choinka z KMP Suwałki.

W latach 2019 – 2023 prowadzone kontrole u czterech przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie WPN. Czynności kontrolne przeprowadzono w stosunku do podmiotów gospodarczych, które dzierżawią bądź korzystają z umów użyczenia nieruchomości będących w zarządzie WPN. Przeprowadzone kontrole – przez Straż Parku i pracowników terenowych – koncentrowały się na wypełnianiu zapisów ujętych w zawartych umowach. W przypadku innych podmiotów nie stwierdzono przesłanek do przeprowadzenia takich kontroli. Jak wyjaśnił Dyrektor WPN „Park nie posiadał informacji o naruszeniu przepisów ustawy przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą na jego obszarze”.

(akta kontroli str. 865-1417)

3.5. Na podstawie informacji uzyskanych od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku ustalono, że w okresie objętym kontrolą na obszarze Parku nie wystąpiły przypadki bezpośredniego zagrożenia szkodą lub szkody w środowisku.

Przy czym w okresie objętym kontrolą toczyły się dwie sprawy, tj.:

- W 2019 r. trwało postępowanie prowadzone przez RDOŚ, dotyczące skażenia ściekami komunalnymi wód rzeki Czarnej Hańczy na odcinku Sobolewo – ujście do jeziora Wigry. WPN zgłosił szkodę w dniu 30 lipca 2018 r. W dniu 6 grudnia 2019 r. RDOŚ wydał decyzję umarzającą postępowanie w związku z brakiem przesłanek do zastosowania art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.
- W dniu 22 stycznia 2019 r. Park zgłosił szkodę w środowisku, polegającą na zniszczeniu siedliska łągu jesionowo - olszowego (siedlisko priorytetowe Natura 2000, kod 91EO-3), naruszeniu linii brzegowej jeziora Wigry, zniszczeniu roślinności szuwarowej oraz zasypaniu strefy płytkiego litoralu tego jeziora (siedlisko Natura 2000, kod 3140),

¹⁶ Z czego: 372 w 2019 r., 377 w 2020 r., 413 w 2021 r., 384 w 2022 r. i 300 w 2023 r. (III kwartał).

¹⁷ Z czego: 248 w 2019 r., 361 w 2020 r., 293 w 2021 r., 376 w 2022 r. i 298 w 2023 r. (III kwartał).

¹⁸ Z czego: 85 w 2019 r., 109 w 2020 r., 85 w 2021 r., 94 w 2022 r. i 98 w 2023 r. (III kwartał).

w miejscowości Wigry. Dnia 28 czerwca 2019 r. RDOŚ wydał decyzję umarzającą postępowanie, uznając, że w rozumieniu ustawy szkodowej nie zachodzą przesłanki uznania, że w przedmiotowym przypadku doszło do wystąpienia szkody w środowisku w gatunku chronionym lub chronionym siedlisku przyrodniczym.

(akta kontroli str. 1418-1422)

3.6. W zadaniach ochronnych, jako potencjalne zagrożenie wewnętrzne dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk zidentyfikowano m.in. negatywne oddziaływanie turystów korzystających z WPN, zagrażające w szczególności: 1/ twardowodnym oligo- i mezotroficznym zbiornikom z podwodnymi łakami ramienic *Charetea*; 2/ starorzeczom i naturalnym eutroficznym zbiornikom wodnym ze zbiorowiskami *Nympheion* i *Potamion*; 3/ naturalnym dystroficznym zbiornikom wodnym; 4/ grądowi subkontynentalnemu (*Tilio-Carpinetum*); 5/ łęgom jesionowo-olszowym (*Fraxino-Alnetum*); 6/ sosnowemu borowi bagiennemu (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*); 7/ borealnej świerczynie na torfie (*Sphagno girgensohnii-Piceetum*); 8/ sosnowo-brzozowemu lasowi bagiennemu (*Dryopteridi thelypteridis-Betuletum pubescentis*); 9/ torfowiskom przejściowym i trzęsawiskom (przeważnie z roślinnością ze zbiorowiska *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*); 10/ torfowiskom żywym; 11/ roślinności okrajkowej z klasy *Trifolio-Geranietea*. W związku z tym wskazano sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń oraz ich skutków poprzez: 1/ wprowadzanie ograniczeń lub modyfikowanie zasad ruchu turystycznego i udostępniania WPN w przypadku, gdy wyniki prowadzonego monitoringu przyrodniczego wskażą na pogorszenie się stanu ochrony gatunków i ekosystemów, 2/ rozbudowę i utrzymanie infrastruktury zabezpieczającej przedmioty ochrony przed degradacją, w tym budowa kładek, barierek, punktów widokowych, 3/ prowadzenie działań edukacyjnych mających na celu ograniczenie ruchu turystycznego na obszarach, na których znajdują się zagrożone siedliska lub gatunki.

Dyrektor Parku wskazał, że „kompleksowa analiza oceny wpływu turystyki na stan przyrody została przeprowadzona w trakcie prac nad planem ochrony WPN. Wyniki tej analizy są zawarte w Operacie ochrony zasobów i walorów krajobrazowych wykonanym w 2014 roku. Od tamtego czasu nie obserwuje się istotnych zmian w rozwoju turystyki i konkluzje zawarte w operacie są nadal aktualne. Generalnie można stwierdzić, że dotychczasowe zabiegi dotyczące kanalizowania ruchu turystycznego są wystarczające, a skala zagrożeń nie jest niepokojąca. Nie stwierdza się istotnie dużych zniszczeń wywołanych nadmierną ilością przemieszczających się turystów. Wigierski Park Narodowy w sposób ciągły gromadzi informacje o ruchu turystycznym. Źródłem tych informacji są automatyczne liczniki zamontowane w miejscach wrażliwych na użytkowanie turystyczne, bezpośrednie obserwacje pracowników Parku, liczba sprzedanych kart wstępu oraz dane uzyskane od podmiotów zajmujących się obsługą ruchu turystycznego. Jednocześnie pracownicy Służby Parku prowadzą stałe obserwacje stanu przyrody. Generalnym problemem obserwowanym na szlakach Parku jest wydeptywanie roślinności zielnej. Odpowiedzią na to zagrożenie jest budowa i utrzymanie infrastruktury ograniczającej penetrację terenu – przede wszystkim są to kładki przez tereny podmokłe i różnego rodzaju bariery. Podstawowym zagrożeniem związanym z turystyką jest rozwój zabudowy na prywatnych terenach w granicach i w strefie ochronnej Parku. Z mocy prawa inwestycje budowlane muszą być uzgodnione przez park narodowy i jest to podstawowe narzędzie, dzięki któremu WPN może wpływać na niedopuszczanie do rozwoju zabudowy w miejscach przyrodniczo cennych i wrażliwych. Park prowadzi regularne analizy rozwoju zabudowy na swoim terenie, przede wszystkim są to analizy na podstawie danych teledetekcyjnych (na podstawie zdjęć lotniczych). Efektem tych analiz są odmowy uzgodnienia decyzji o warunkach zabudowy przez Dyrektora Parku”.

(akta kontroli str. 131-136, 360-677)

3.7. Funkcjonująca w okresie objętym kontrolą 20-osobowa Rada Naukowa w składzie powołanym zarządzeniami Ministra Środowiska z 30 marca 2015 r.¹⁹ i 1 września 2020 r.²⁰, odbyła sześć posiedzeń, na których m.in.:

¹⁹ Dz. Urz. Ministra Środowiska z 2015 r. poz. 38.

²⁰ Dz. Urz. Ministra Środowiska z 2020 r. poz. 24.

- podjęła uchwały o pozytywnym zaopiniowaniu projektów zadań ochronnych dla WPN na 2020 r., 2021 r., 2024 r. i lata 2022-2023,
- aprobowala tematy naukowo-badawcze do finansowania ze srodkow funduszu leśnego, tj. „Ocena kondycji gatunkow roslin chronionych na terenach leśnych WPN i określenie potrzeb związanych z ich ochroną”, „Wplyw gradzei na bogactwo gatunkowe runa leśnego na terenie WPN”, „Czy kolonie lęgowe kormoranow tworzą srodowiska przyjazne dla występowania malych i srednich ssakow drapieźnych oraz przedstawicieli z grupy Micromammalia”, „Wykorzystanie leśnych dróg przez przemieszczajace się i żerujace nietoperze w róznych drzewostanach WPN”, „Struktura genetyczna i dynamika populacji świerka pospolitego w zmieniającym się srodowisku WPN”,
- omawiano stan prac nad planem ochrony WPN,
- wyrażala aprobatę na ograniczony odlów wędkarski suma z jeziora Wigry,
- dyskutowano na temat technologii zabiegow ochronnych w drzewostanach i wätpliwosci dotyczacych wykorzystania harwestera (od dwóch lat nie używa się tych urzadzzen przy pracach leśnych z uwagi na negatywne skojarzenia z lasami gospodarczymi). Na zakonczenie dyskusji podkreślono, ze zdaniem wiekszosci czlonkow Rady praca harwesterow (i ich użycia w WPN) musi być poprzedzona kampanią informacyjną.
(akta kontroli str. 1434-1498)

3.8. W okresie objętym kontrolą WPN udzielił 39 zamówień, z zastosowaniem przepisow ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówiei publicznych²¹ lub – po 1 stycznia 2021 r. – ustawy z dnia 11 wrzesnia 2019 r. Prawo zamówiei publicznych²². Badaniami kontrolnymi objęto prawidlowosc postępowan w sprawie dwóch zamówiei na: 1/ Wykonanie prac leśnych w WPN w 2020 r. w zakresie: pozyskania i zrywki drewna, hodowli lasu, ochrony lasu, ochrony przeciwpożarowej, ochrony zwierzat, ochrony ekosystemow lądowych, udostępniania ekosystemow lądowych Parku, rozdrabnianie galęzi (zamówienie zostalo podzielone na 12 częsci – Obręby Ochronne, wpłynęło po jednej ofercie na 10 częsci, na dwie częsci nie złożono żadnej oferty), 2/ Wykonanie prac leśnych w WPN w 2023 r. w zakresie: pozyskania i zrywki drewna, hodowli lasu, ochrony lasu, ochrony przeciwpożarowej, ochrony zwierzat, ochrony ekosystemow lądowych, udostępniania ekosystemow lądowych Parku, rozdrabnianie galęzi (zamówienie zostalo podzielone na 11 częsci, wpłynęło po jednej ofercie na 10 częsci, na jedną z częsci nie złożono żadnej oferty). Obu zamówiei udzielono po przeprowadzeniu postępowan w trybie przetargu nieograniczonego, przy czym w pierwszym przypadku w ramach przepisow dawnej PZP (umowy zawarto na realizację 10 częsci na łączną kwotę 2.068,2 tys. zł), zaś w drugim - PZP (umowy zawarto na realizację pięciu częsci²³ na łączną kwotę 1.153,7 tys. zł). Postępowania te przeprowadzono z zachowaniem przepisow powołanych ustaw i aktow wykonawczych do nich²⁴. W przypadku obu postępowaniach w szczególności: prawidlowo opisano przedmiot zamówiei i oszacowano ich wartosci (WPN posiadal zabezpieczone srodki finansowe na pokrycie kosztow udzielanych zamówiei), dopełniono wymogow związanych z ogłoszeniami postępowan, podmioty wybrane w postępowaniach spełnialy wymagania określone w specyfikacjach istotnych warunkow zamówienia, oferty oceniono z zastosowaniem kryteriow podanych w tych specyfikacjach. W zawartych umowach zabezpieczono interesy zamawiającego, w szczególności poprzez zawarcie zapisow o karach umownych za nieterminową realizację zamówiei.

W latach 2019 – 2023 (I półroczu) w WPN zrealizowano 168 zamówiei, do których nie mialy zastosowania przepisy PZP i dawnej PZP. Dotyczyly one wydatkow na realizację zadan Parku i zapewnienie jego bieżącego funkcjonowania. Badaniami kontrolnymi objęto dwa z tych zamówiei, tj. na zakup sadzonek w 2019 r. i zakup narybku węgorza w 2022 r. W przypadku

²¹ T.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1843, ze zm. Dalej: *dawna PZP*.

²² T.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1605 ze zm. Dalej: *PZP*.

²³ Z ofert złożonych na 10 częsci, trzy postępowania unieważniono (art. 255 pkt 3 PZP), dwa postępowania unieważniono – ofert odrzucono (brak wymaganych załącznikow cenowych).

²⁴ W szczególności rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie rodzajow dokumentow, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia (Dz.U. z 2020 r. poz. 1282), uchylone z dniem 1 stycznia 2021 r. oraz rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie podmiotowych srodkow dowodowych oraz innych dokumentow lub oświadczen, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy (Dz. U. poz. 2415, ze zm.).

zakupu narybku węgorza europejskiego za kwotę 20,0 tys. zł zamówienia udzielono z zachowaniem wymogów wewnętrznych procedur ustalonych zarządzeniami Dyrektora WPN²⁵ (tj. przeprowadzono rozpoznanie kierując zapytanie do dwóch podmiotów oraz sporządzono: kwestionariusz zamówienia, informację dotyczącą szacowania wartości zamówienia i notatkę służbową dotyczącą realizacji zakupu węgorza), natomiast zakup sadzonek do odnowień wiosennych na łączną kwotę 62,6 tys. zł został zrealizowany z pominięciem tych zasad, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. (akta kontroli str. 1499-1587)

3.9. W okresie objętym kontrolą w Parku podejmowano szereg działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych, w tym m.in.:

- Dział Edukacji zorganizował 87 wystaw, konkursów, imprez, warsztatów, akcji, zajęć w terenie, prezentacji, itp., w których wzięło udział 43,4 tys. osób (np. zajęcia edukacyjne „Letnia Akademia Przyrody”, impreza edukacyjna „Wielki Dzień Pszczół”, Akcja Sprzątania Świata, konkurs dla gimnazjalistów „Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce”, Regaty o puchar Dyrektora WPN, Letnia Akademia Przyrody, Zimowa Akademia Przyrody, Dzień Ziemi, Rykowisko nad Wigrami, webinarium dla - nauczycieli, edukatorów, rodziców „Chodźmy do lasu”, gra terenowa „Dzień Ptaków Wędrownych, cykl spotkań (przyrodnicze warsztaty ruchowe, odetchnij lasem, gawędy o przyrodzie, przyroda w filmie), warsztaty przyrodnicze dla seniorów „Kto jest kim w zimowym lesie”,
- Zespół Udostępniania zorganizował 14 wystaw stałych, wypraw, w których wzięło udział 64,7 tys. osób (np. wyprawy z przewodnikiem, piesze i rowerowe w ramach projektu edukacyjnego „Poznaj Wigierski Park Narodowy”, wystawa etnograficzna „Ocalić od zapomnienia”,
- Zespół Muzeum Wigier zorganizował 70 wystaw czasowych i stałych, lekcji, zajęć, imprez, festiwali, warsztatów, konkursów i spotkań które odwiedziło ok. 192,9 tys. osób (np. wystawa stała przyrodniczo-kulturowa „Historia i tradycje rybactwa i rybołówstwa”, wystawa stała przyrodnicza, wystawa czasowa – poznawanie wigierskiej przyrody z „Panem Tadeuszem”, wystawa czasowa „Z Wigrami w tytule”, wystawa czasowa „Rozbudowa Muzeum Wigier”, wystawa (czasowa) fotograficzna poświęcona szlakom papieskim, wystawa czasowa – nietoperze nocni łowcy, impreza edukacyjna „Dzień Mokradel”, warsztaty dla mieszkańców „Różnorodność biologiczna”, Noc Muzeów, Festiwal podróżniczy, Akcja sprzątania rzeki Czarna Hańcza, wystawa: Martwe drewno pełne życia, konkurs wędkarsko-ekologiczny „A może na ryby”, dzień geologa, gra terenowa „O rybią łuskę”, wystawa fotograficzna „Rzeka – opowieść Czarnej Hańczy”, wystawa „Geologia i krajobraz WPN”, wystawa czasowa „Na bursztynowych szlakach”, warsztaty rodzinne „Bioróżnorodność biologiczna”, zajęcia na wodnych – ścieżkach edukacyjnych (rejsy łodzią). (akta kontroli str. 1588-1604)

3.10. W przypadku utrudnień w realizowaniu zadań związanych z ochroną przyrody i udostępnianiem obszaru parku (w okresie objętym kontrolą) Dyrektor WPN wyjaśnił, że:

- *„Realizacja zadań ochronnych w WPN zależy od stopnia nasilenia działania czynników bio i abiotycznych. W ostatnich latach nasiliły się szkody powodowane przez silnie wiejące wiatry. Rozmiar szkód wyrządzonych przez wichury w drzewostanach w latach 2022 (ok. 8.500 m³) i 2023 (ok. 1.500 m³) spowodował konieczność zatrzymania niektórych zabiegów planowych i przystąpienia do porządkowania stanu sanitarnego lasu. Skutkiem takiego działania jest przesunięcie niewykonanych zabiegów pielęgnacyjnych na kolejne lata, przy czym to przesunięcie pozostaje bez wpływu na ogólną dobrą kondycję drzewostanów WPN.*
- *Utrudnieniem w realizacji zadań związanych z wydawaniem uzgodnień w zakresie zagospodarowania przestrzennego jest brak „miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego” na większości obszarów objętych ochroną krajobrazową, w tym w szczególności na obszarach położonych nad j. Wigry, o wybitnych walorach*

²⁵ Zarządzenie Nr 1/2016 Dyrektora WPN z dnia 4 stycznia 2016 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w WPN, zmienione zarządzeniem Nr 9/2022 z 11 kwietnia 2022 r., które zostało zmienione zarządzeniem Nr 17/2022 z 13 października 2022 r.

krajobrazowych. Skutkiem takiej sytuacji jest silna presja właścicieli nieruchomości gruntowych na powiększenie obszarów zabudowanych oraz rekreacyjnych, co w sposób istotny wpływa na wzrost antropopresji na obszary chronione.

- *Utrudnieniem w zakresie zapewnienia właściwego zabezpieczenia obszarów leśnych przed pożarami jest zły stan niektórych dróg pozostających w sieci dróg pożarowych. Uzyskiwane doraźnie środki ze źródeł zewnętrznych na wykonanie remontów są niewystarczające i niesystematyczne. Zły stan nawierzchni dotyczy również przebiegających przez obszar Parku niektórych dróg stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego. Ponieważ drogi te nie stanowią naszej własności nie możemy na ich konserwację wydatkować żadnych środków, niezależnie od ich pochodzenia.*
- *Ocieplenie klimatu powoduje coraz częstszy brak regularnego, długotrwałego i bezpiecznego zlodzenia jeziora Wigry. Z tego powodu występują trudności w koszeniu trawy i realizacji tego zabiegu w wymiarze 20 ha".* (akta kontroli str. 1420-1422)

3.11. W okresie objętym kontrolą w Parku zakres prowadzonego monitoringu środowiska przyrodniczego obejmował:

A. Monitoring Flory. Kontynuowano inwentaryzację gatunków roślin naczyniowych, podlegających ochronie prawnej, wymienianych przez czerwone listy, a także wybranych gatunków mających znaczenie wskaźnikowe. Baza danych punktów reprezentujących tę grupę roślin (bez uwzględnienia gatunków obcego pochodzenia) liczyła: 15.584 rekordów na koniec 2019 r., 20.520 – na koniec 2020 r., 35.103 – na koniec 2021 r., 52.204 – na koniec 2022 r. i 76.559 – na 20 listopada 2023 r. Kontynuowano również inwentaryzację obcych, gatunków roślin naczyniowych, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych (na 20 listopada 2023 r. baza danych obejmuje 56.955 rekordów). Oprócz roślin naczyniowych prowadzono dalsze poszukiwania mszaków, głównie wątrobowców oraz mchów epifitycznych, uznawanych za „relikty puszczańskie”. W przypadku mchów, w bazie danych znajdują się 2.865 drzewa zasiedlone przez gładysza paprociowego (*Homalia trichomanoides*), 57 drzew i krzewów zasiedlonych przez miecherę spłaszczoną (*Neckera complanata*) oraz 185 drzew z obecnością miechery pierzastej (*Neckera pennata*). Zinwentaryzowano również 48 drzew z białozębem pospolitym (*Leucodon sciuroides*) oraz jedno drzewo z *Anomodon angustifolium*. Potwierdzono również występowanie widłozęba zielonego (*Dicranum viride*) na 2 drzewach. Kompletna baza danych mchów liczy obecnie 4.723 rekordy. W przypadku wątrobowców baza danych dotycząca zinwentaryzowanych wątrobowców zawiera 89.950 rekordy. W 2023 roku odnaleziono osiem nowych drzew z obecnością bardzo rzadkiego epifitycznego wątrobowca parzocha szerokolistnego (*Porella platyphylla*).

Dokonano również rewizji występowania gatunków „Natura 2000”:

- widłoząb zielony – siedlisko w dobrym stanie, stwierdzono obecność gatunku na dwóch drzewach.
- sierpowiec błyszczący – kontrola pięciu z 12 stanowisk, potwierdzono obecność na trzech stanowiskach, na dwóch stan siedliska i populacji dobry, na jednym stan siedliska zadowalający, nie potwierdzono obecności gatunku na dwóch stanowiskach, na jednym niepotwierdzonym stanowisku stan siedliska dobry, na drugim stan siedliska zły.
- leciec bezpodkwiatkowy - w 10 obszarach występowania stan populacji dobry, bez większych zmian, w trzech obszarach występowania populacje nieliczne w sześciu obszarach występowania populacje skrajnie nieliczne silnie zagrożone, na trzech stanowiskach gatunek nie został potwierdzony.
- obuwik pospolity – gatunek wymierający, wymarł na trzech stanowiskach, na dwóch stanowiskach populacja licząca dwa i cztery osobniki.
- sasanka otwarta – gatunek wymierający, w 14 obszarach występowania nie została potwierdzona jego obecność, w 2023 r. odnaleziono jednak jeden okaz na jednym ze stanowisk nie potwierdzonych w 2022 r., w 2022 r. potwierdzono występowanie na siedmiu stanowiskach, pomimo utrzymującego się stanu siedliska populacja wydaje się wymierać.

- aldrowanda pęcherzykowata – stan siedliska bez zmian – dobry, jednak na jednym z nich w 2022 r. nie potwierdzono występowania, na drugim stanowisku populacja wydaje się być stabilna.
 - skalnica torfowiskowa – gatunek potwierdzony na dwóch stanowiskach o stabilnym siedlisku. Na jednym stanowisku wymarły całkowicie z powodu degradacji siedliska, na części jednego ze stanowisk nie potwierdzono obecności, choć siedlisko nie uległo większym zmianom, nie potwierdzono obecności również na trzecim, niewielkim stanowisku pomimo odpowiedniego stanu siedliska.
 - lipiennik Loesela – potwierdzony na dwóch stanowiskach, jednak bardzo nieliczny, na trzech stanowiskach nie odnaleziony pomimo stabilnego, dobrego stanu siedliska, na jednym stanowisku nie potwierdzony, siedlisko silnie zagrożone, na 10 stanowiskach nie potwierdzony, z powodu pogorszenia stanu siedlisk występowanie wątpliwe, w przypadku dwóch stanowisk – jedno uległo degradacji z przyczyn naturalnych, a drugie, w przeszłości największe, uległo całkowitemu zniszczeniu z przyczyn antropogenicznych.
 - rzepik szczeciniasty – gatunek bardzo liczny, występujący na dużym obszarze, w 2022 r. potwierdzono jego obecność w 194 kwadratach 100x100 m, pomimo niewielkiej fluktuacji liczebności i wymierania mniejszych populacji (nie potwierdzono jego występowania w 76 kwadratach) brak jest istotnych zagrożeń dla populacji, w 2023 r. znaleziono nowe, niewielkie stanowiska.
 - twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic – kontrola obejmowała pięć jezior, w których potwierdzono obecność ramienic.
- B. Ochronę strefową ptaków – w wyznaczonych strefach ochronnych monitorowano trzy gniazda bielików, jedno orlika krzykliwego oraz od 2020 r. jedno gniazdo bociana czarnego. W przypadku bielika odnotowano corocznie po jednym lęgu zakończonym sukcesem, w wyniku którego odpowiednio: dwa, dwa, dwa, jeden i jeden młody wyleciały z gniazda. W przypadku orlika, tylko w 2019 r. lęg zakończył się sukcesem, zaś w przypadku bociana czarnego nie stwierdzono sukcesu lęgowego. Kontynuowano obserwację młodocianych bielików wyposażonych (w latach 2017-2018) w urządzenia GPS²⁶. Przemieszczenia ptaków koncentrowały się w północno – wschodniej Polsce oraz na terenie Litwy i obwodu kaliningradzkiego. Ponadto obserwowano sztuczne platformy gniazdowe założone we wcześniejszych latach: po dwie dla rybołowa oraz bielika. Nie stwierdzono zajęcia platform. Służba Parku co roku prowadzi obserwację dużych gniazd. Obserwacje te prowadzone są metodami GIS za pomocą dedykowanej aplikacji. Gniazda po zarejestrowaniu urządzeniem GPS, przesyłane są na platformę WebGIS gdzie na mapie wyświetlane są poszczególne lokalizacje z danymi obserwacyjnymi. W ostatnich latach zarejestrowano 53 gniazda, głównie dla ptaków drapieżnych: kruk, trzmiełojad, myszołów, krogulec, jastrząb, orlik, bielik.
- W wyniku monitoringu gatunków będących przedmiotami ochrony Natura 2000, oceniono stan ochrony m.in.:
- perkoza dwuczubego – na właściwy FV (liczebność ponad 300 par),
 - bąka – na właściwy FV (liczebność 15-20 samców terytorialnych),
 - łyska - na właściwy FV (liczebność ponad 400 par),
 - gągoła – na właściwy FV (liczebność 40-50 par),
 - rybitwy czarnej – na niezadowalający U1 (liczebność 0-8 par),
 - trzmiełojada – na niezadowalający U1 (liczebność 3-5 par),
 - łabędzia krzykliwego – na zły U2 (liczebność 1-10 osobników).
- C. Obserwacje ptaków na jeziorze Wigry. Wykonano w latach 2019-2022 odpowiednio siedem, dziewięć, sześć, siedem liczeń z łodzi motorowej na jeziorze Wigry. Odnotowano

²⁶ Podczas realizacji projektu badawczego pn. „Badanie zachowań i dyspersji polęgowej młodocianych bielików za pomocą lokalizatorów GPS/GSM w WPN”. Projekt był dofinansowany ze środków funduszu leśnego.

łącznie 48, 73, 49, 57 i gatunków. Liczba osobników poszczególnych gatunków ptaków kształtowała się następująco:

- kormorana od 47 osobników do 2.713 w 2019 r., od 44 do 1.294 w 2020 r., od 378 do 2.970 w 2021 r. i od 290 do 3.363 w 2022 r.,
- gagoła od 86 do 1.520 w 2019 r., od 29 do 1.011 w 2020 r., od 24 do 1.496 w 2021 r. i 16 do 1.333 w 2022 r.,
- łyski od 131 do 1.091 w 2019 r., od jednej do 1.028 w 2020 r., 154 do 867 w 2021 r. i od 64 do 605 w 2022 r.,
- perkoza dwuczubego od jednego do 755 w 2019 r., od dziewięciu do 537 w 2020 r., od 90 do 670 w 2021 r. i 14 do 642 w 2022 r.

D. Fotopułapki (z wylistowaniem obiektów rejestrowanych w danym roku ze szczególnym uwzględnieniem wilka, rysia, borsuka i innych ssaków). W okresie objętym kontrolą pracowało na raz od 30 do 57 fotopułapek. Na 20 listopada 2023 r. zarchiwizowanych jest 66.830 nagrań. Najczęściej rejestrowanymi gatunkami były odpowiednio w latach 2019-2022):

- jelenie szlachetne (3.984 zdarzeń, 3.395, 3.751 i 5.017),
- borsuki (2.000, 2.663, 2.516 i 3.054),
- sarny europejskie (1.944, 2.303, 1.902 i 1.321),
- lisy rude (1.420, 2.024, 1.449 i 2.420),
- jenoty (686, 681, 522 i 934),
- wiewiórki pospolite (610, 799, 312 i 1.031).

W wyniku monitoringu gatunków będących przedmiotami ochrony Natura 2000, oceniono stan ochrony m.in.:

- kumaka nizinnego – na właściwy FV (liczebność 100-800 osobników),
- traszki grzebieniastej – na właściwy FV (liczebność 100-300 osobników),
- bobra europejskiego - na właściwy FV (bez zmian),
- wydry - na właściwy FV (bez zmian),
- wilka – dobry (stan siedliska i populacji stabilny), monitorowane są dwie grupy rodzinne których terytoria zachodzą na obszar parku, okresowo i wrywkowo monitorowany jest niewielki obszar na który zachodzi terytorium trzeciej grupy rodzinnej, niewielki obszar na który zachodzi terytorium czwartej grupy rodzinnej, nie jest monitorowany,
- rysia - dobry (populacja występuje dopiero od 2021 r. i wydaje się być stabilna).

E. Monitoring związany z funkcjonowaniem Stacji Bazowej WIGRY, działającej w ramach Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego. Monitoring prowadzony jest na obszarze zlewni badawczej (o pow. 11,026 km²), która obejmuje fragment zlewni rzeki Czarnej Hańczy, na odcinku od miejscowości Sobolewo do ujścia rzeki do jeziora Wigry. Realizowane są m.in. programy pomiarowe:

- Meteorologia (od 2002 r.) – monitorowane parametry: kierunek wiatru, prędkość wiatru, temperatura powietrza, temperatura powietrza nad gruntem (5 cm), temperatura gruntu (5, 20, 50, 100 cm), wysokość opadu, wilgotność powietrza, usłonecznienie, promieniowanie.
- Wody powierzchniowe (od 1994 r.) – rzeki: stan wody, prędkość przepływu, temperatura wody, przewodność elektrolityczna, odczyn pH, sól, potas, wapń, magnez, wodorowęglany, chlorki, siarka siarczanowa, azot azotanowy, azot amonowy, fosfor ogólny, BZT₅, O₂, zawiesina.
- Uszkodzenie drzew i drzewostanów (od 1999 r.) – do 2022 r. ocenę uszkodzeń przeprowadzano na sześciu stanowiskach (w obrębie zlewni badawczej, na siedlisku grądowym), na każdym badano po 15 drzew z gatunku sosna zwyczajna w wieku powyżej 40 lat. Dla każdego z badanych drzew określono: ubytek aparatu asymilacyjnego, obecność i rodzaj uszkodzeń pnia, procent

martwych gałęzi w koronie, stopień odbarwienia aparatu asymilacyjnego oraz pierśnicę pnia. W 2022 r. program realizowano według nowych zasad – wybrano 25 powierzchni, na których wytypowano po trzy drzewa z gatunku sosna zwyczajna. W 2022 r. z 75 badanych drzew: 32 zakwalifikowano do 0 klasy (bez uszkodzeń), 41 do pierwszej klasy uszkodzenia (klasa ostrzegawcza) a dwa do drugiej klasy (lekkie i średnie uszkodzenia).

- Gatunki inwazyjne obcego pochodzenia – w 2016 r. założono sześć powierzchni badawczych o wielkości 100 m² każda, cztery powierzchnie z inwazyjnym gatunkiem rośliny obcego pochodzenia – niecierpkim drobnokwiatowym, a dwie bez obcych gatunków (były to potencjalne siedliska tych gatunków). Na każdej powierzchni badawczej (z niecierpkim) wybrano pięć stałych powierzchni próbnych 1 x 1 m, na których policzono wszystkie nadziemne pędy niecierpka w podziale na osobniki wegetatywne i generatywne. Na wszystkich stanowiskach z udziałem gatunku obcego pochodzenia określono skład gatunkowy płatów roślinności według skali Braun-Blanqueta. Obecność gatunków inwazyjnych stwierdzono na: 686 kwadratach w 2019 r. i 2020 r., 641 w 2021 r. i 709 w 2022 r. Liczba stwierdzonych na terenie zlewni badawczej gatunków inwazyjnych nie zmieniła się w okresie objętym kontrolą i wynosi 14. (akta kontroli str. 865-1411, 1605-1614)

Dyrektor WPN, jako sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000²⁷, realizując wynikającą z art. 31 uoop obowiązek przekazywania Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska²⁸ ocen realizacji ochrony tego obszaru²⁹ (co sześć lat w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlisk oraz co trzy lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków), po raz ostatni przekazał dane dotyczące dyrektywy siedliskowej w dniu 30 lipca 2018 r., a w zakresie dyrektywy ptasiej – 23 października 2018 r. (po kolejnych trzech latach oceny tej nie opracowano). Dane te przekazano w odpowiedzi na pisma GDOS (odpowiednio z 22 maja i 31 lipca 2018 r.), którymi zwrócił się on o przesłanie informacji niezbędnych do opracowania raportu dotyczącego okresu 2013–2018, określając zakres, formę i rodzaj danych jakie sprawujący nadzór nad obszarami Natura 2000 mają przekazać³⁰. Przekazane dane nie obejmowały wyników monitorowania i nadzoru działań ochronnych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1615-1643)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zakup 9 kwietnia 2019 r. sadzonek do odnowień wiosennych na łączną kwotę 62.663,76 zł – zaakceptowany przez ówczesnego Dyrektora WPN – został zrealizowany z pominięciem zasad określonych w zarządzeniu Nr 1/2016 Dyrektora WPN, tj. bez udokumentowania rozeznania rynku (a w przypadku odstąpienia od rozeznania rynku, bez notatki służbowej uzasadniającej wybór kontrahenta, zatwierdzonej przez dyrektora WPN) oraz bez wymaganego (przy zamiarze wydatkowania środków powyżej kwoty 4.000 zł) kwestionariusza zamówienia.

W wyjaśnieniu Dyrektor WPN podał, że „*zakup sadzonek do upraw leśnych jest szczególnym rodzajem zamówienia z uwagi na obowiązującą regionalizację nasienną i ograniczoną ilość możliwych dostawców dla Parku, zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze prowadzonym przez Biuro Nasiennictwa Leśnego. Park nie posiada własnej*

²⁷ Stosownie do art. 32 ust. 5 uoop, w przypadku, gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 w granicach parku narodowego jest jego dyrektor.

²⁸ Dalej GDOS.

²⁹ Zawierających informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań

³⁰ W formie tabel: [1] listy obszarów Natura 2000, dla których ustanowiono dokumenty planistyczne lub są one w trakcie opracowania; [2] listy oddziaływań i zagrożeń dla poszczególnych siedlisk / gatunków (obejmujące: kod oddziaływania / zagrożenia, ranking oddziaływania / zagrożenia – z określenie duże czy średnie znaczenie, kod oddziaływania / zagrożenia w SDF, tj. Standardowym Formularzu Danych, źródło informacji – jeśli to możliwe, informacje dodatkowe); [3] listy działań ochronnych dla siedlisk / gatunków (obejmujące: status działania, główny cel podjętych działań, lokalizację podjętych działań, efekty działań – kiedy działania zaczynają neutralizować zagrożenia i przynosić pozytywne rezultaty, listę głównych działań ochronnych, ewentualne informacje dodatkowe). Dwie ostatnie listy do wypełnienia osobno dla każdego siedliska / gatunku.

szkółki leśnej, stąd zmuszony jest do realizacji własnego zapotrzebowania w sąsiednich nadleśnictwach położonych w tym samym regionie nasiennym. Aby zapewnić pełne zapotrzebowanie na materiał sadzeniowy w danym roku często trzeba zamawiać sadzonki z kilku szkólek leśnych. Zdarza się, że sąsiednie szkółki nie dysponują pełnym zapotrzebowaniem, głównie w odniesieniu do gatunków drzew liściastych, takich jak: dąb, lipa, wiąz, grab. Wówczas trzeba szukać innych dostawców spełniających zasady obowiązujące w obrocie leśnym materiałem rozmnożeniowym (Imr). W roku 2019 sąsiednie szkółki leśne nie dysponowały wymaganymi przez Park ilościami sadzonek lipy oraz posiadały ograniczone ilości innych sadzonek drzew liściastych. Tylko szkółka w Orlawie, produkująca sadzonki na potrzeby leśnictwa, była w stanie zapewnić dla Parku pełne zapotrzebowanie na materiał sadzeniowy zgodny z regionalizacją nasienną. Szkółka ta została sprawdzona w Krajowym Rejestrze i po upewnieniu się, że spełnia warunki Imr dla Parku wystosowano zamówienie. Pełniący obowiązki Dyrektora Parku dr Maciej Kamiński, znając szczególne okoliczności realizacji zapotrzebowania na materiał sadzeniowy i po przyjęciu ustnych wyjaśnień od pracownika merytorycznego nie wymagał sporządzenia dodatkowej dokumentacji przed podpisaniem zamówienia”.

(akta kontroli str.131-136, 1547-1565, 1578-1587)

2. Dyrektor WPN (jako sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000) – w ramach realizacji obowiązku z art. 31 uop dotyczącego przekazania GDOŚ oceny realizacji celów ochrony obszarów Natura 2000 zawierającej w szczególności informacje dotyczące stanu ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, podejmowanych działań ochronnych oraz ich wpływu na stan ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, a także oceny aktualności planu zadań ochronnych – przekazał GDOŚ powyższe dane po raz ostatni 31 lipca 2018 r. w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlisk, a 23 października 2018 r. w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, przy czym nie obejmowały one wyników monitorowania i nadzoru działań ochronnych. Ocena obszaru specjalnej ochrony ptaków nie została zaś przekazana mimo upływu trzech lat od ostatniej oceny. Dyrektor WPN wyjaśnił, że „art. 31 ustawy o ochronie przyrody w sposób bardzo ogólny określa jakie informacje dotyczące obszaru Natura 2000 mają być przekazywane Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska. Instytucją, która w sposób szczegółowy określa terminy, formę i zawartość merytoryczną tych dokumentów jest Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Wynika to z konieczności ich standaryzacji na poziomie centralnym. Informacje przekazywane z różnych instytucji muszą być spójne i przygotowane w tym samym czasie, tak by były porównywalne oraz aby na podstawie nich opracować zbiorczą ocenę realizacji ochrony obszarów Natura 2000 w Polsce. Zatem inicjatywa zbierania tych informacji jest po stronie GDOŚ. Wigierski Park Narodowy przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska informacje dotyczące obszarów Natura 2000 zgodnie z poleceniami otrzymywanymi z GDOŚ. Dotyczy to również zawartości merytorycznej. Ostatnie takie polecenia zdarzyły się rzeczywiście w 2018 roku. Należy przy tym nadmienić, że dyrektor parku narodowego sprawuje nadzór nad obszarem Natura 2000 tylko w granicach parku. Poza jego granicami nadzór sprawuje regionalny dyrektor ochrony środowiska. W przypadku obszaru „ptasiego” PLB200002 Puszcza Augustowska, Wigierski Park Narodowy stanowi zaledwie 11% jego powierzchni. Uważamy, że obowiązek raportowania w sprawie tego obszaru, czyli w sprawie ptaków, spoczywa przede wszystkim na Regionalnym Dyrektorze Ochrony Środowiska w Białymstoku”.

Odnośnąc się do wyjaśnienia, zauważyć należy, że przepis art. 31 ustawy o ochronie przyrody – w brzmieniu obowiązującym do dnia 15 października 2023 r. – wymagał przekazywania określonych w nim ocen i informacji o obszarze specjalnej ochrony ptaków co trzy lata³¹.

(akta kontroli str. 131-136, 1615-1643)

OCENA CZĄSTKOWA

Planowane przez Park zadania ochronne były – w wyniku wniosków szczegółowych służby terenowej, własnych obserwacji i inwentaryzacji przyrodniczych, wiedzy eksperckiej

³¹ Od 16 października 2023 r. przepis ten zobowiązuje regionalnego dyrektora ochrony środowiska do sporządzania i przekazania GDOŚ oceny realizacji celów ochrony obszarów Natura 2000 nie rzadziej niż co sześć lat (art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1890).

pracowników i współpracujących ośrodków naukowych – modyfikowane i uzupełniane o nowe ich rodzaje. Zadania te były wykonywane głównie poprzez ich zlecenie podmiotom zewnętrznym. Zakres ich realizacji, w dużej mierze uzależniony był od pozyskania środków w ramach dofinansowania realizowanych projektów. Zgodnie z założeniami określonymi w zadaniach ochronnych prowadzono monitoring przyrodniczy oraz zwalczano zidentyfikowane w WPN gatunki obce. Obszar Parku udostępniano zgodnie z ustalonymi zasadami, w oparciu o istniejącą infrastrukturę turystyczną. Prowadzono także działania edukacyjne i promocyjne. Analiza czterech postępowań o udzielenie zamówień publicznych wykazała, że trzy przeprowadzono z zachowaniem stosownych przepisów ustawowych i wewnętrznych procedur. Wyjątek stanowił zakup sadzonek do odnowień wiosennych na łączną kwotę 62,7 tys. zł, który zrealizowano z pominięciem zasad określonych w zarządzeniu Nr 1/2016 Dyrektora WPN z 4 stycznia 2016 r. w sprawie zasad wydatkowania środków publicznych w WPN, tj. bez rozeznania rynku oraz wymaganego kwestionariusza zamówienia.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Zatrudnianie na stanowiska w Służbach Parków Narodowych pracowników spełniających kryteria wymagane *rozporządzeniem w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych*.
2. Prowadzenie postępowań zakupowych w oparciu o zasady ustalone w WPN.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, 29 listopada 2023 r.

Kontroler
Główny specjalista kontroli państwowej
Tomasz Pomian

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Janusz Pawelczyk

/podpisano elektronicznie/

/podpisano elektronicznie/